

Színház

A MAGYAR SZÍNHÁZI TÁRSASÁG FOLYÓIRATA

DRÁMAMELLÉKLET 2006. AUGUSZTUS

Gosztonyi János

A MI K. JÓZSINK

Színmű két részben

A keretjáték 1850 táján, a Bach-korszak kezdetén történik. Maga a darab az eredeti időkből.

Az előadás kínálkozó stílusa a XIX. századi színház sajátos kulisszavilága.

A reformkor sódaros, söröskancsós céhtábláinak modora.

Kellék és öltözék éreztessen valamennyit a század második felében jelentkező szürrealizmus jegyeiből.

A szereplők nem öregszenek

A JÁTSZÓ SZEMÉLYEK

PERGŐ CELESZTIN, színidirektor
ERCSEY KÁROLY, titkár és intrikus
BINÉT IMRE, hős és bonviván
ZEBEGÉNYI KORNÉL, táncoskomikus
MIKLÓSSY MÁRTON, kedélyes atya
PORPÁCZY FERENC, natúrbus
BOZÓ ISTVÁN, jellemszínész 1.
BÖRKEY GÉZA, jellemszínész 2.
ZONGORNÉ GEBHARDT KATALIN, drámai hősnő
SZÉPLAKI RÉZI, drámai szende
GALAMB IRÉN, szubrett
N. MACÓ, kóristáné
J. JUCÓ, kóristáné
GEREBEN
VAS } delectáns aktorok
SZIGETI }
K. JÓZSEF, főtámasztott delectáns aktor
TÖRTELI ÚR, a sűgő

A KOMMISSAR

(Ne okozzon zavart, ha a szerepeket, amolyan rendezői módon, kiosztottam a társulat tagjai között)

ELSŐ RÉSZ

Pergő Celesztin és fantasztikusan összeöltözött társulata.

Élőkép. Az akkori elnevezéssel: ábrázolat. – A társaság mozdul, és a sírkertben, sírjában rohanja meg hősünket

Előversengés

PERGŐ Ébresztő, Józsikám, kifelé a gödörből!
 ERCSEY Főfiskális uram, mord államügyész úr, kifelé!
 MIKLÓSSY Haláli állapotod, álomtalan álmod oldani, megjöttek a nagy szabadítók!
 PERGŐ Színészek jöttek, az ám! S ha kérdés: miféle dolog sírjában háborgatni az embert? Hát azt felelem: pogány! Felhőborító színházi merészség! Szentségtörés! Amiben, mint partnerre, terád mindig számíthattunk. Nos, beállsz a darabba?
 BOZÓ Beáll. Tudhatnátok. Tudasd velem, miféle darab lesz.
 PERGŐ Fogózz meg a dudvában, mely fölveri sírod: inszcenálni szeretnők forradalmas játékok után s halálad ellenére – az életedet.
 JÓZSI Életem fényessége, jól értem, színre került?
 ERCSEY S a színház tőle szinte kigyúlt. Én valék Biberach.
 ZONGORNÉ Megmondtam neked, fiúkám, megjósoltam, igen, hogy halhatatlanná léssz, s hát nem az lettél közbe, te Józsi?
 JÓZSI Mi közbe?
 ZONGORNÉ Hát ami közbe pergett nem sok idő, de bokros, viharos történések is estek.
 JÓZSI Forradalom?
 MIKLÓSSY Volt egy csudaszép.
 JÓZSI S letaposták...
 TÖRTELI ÚR Ez majdnem nem bukott el.
 JÓZSI Mindig a „majdnem”.
 A legsajátabb, már-már nemzetiszín szó.
 S a pengeszürke „mégis” – a „majdnem” hú követője.
 TÖRTELI ÚR Százezer katonával besegített az orosz cár.
 JÓZSI Hogy mivelünk ne a legrosszabb történeten, nincs eset rá!
 BINÉT Édes hazám... haj, édes szép hazán!
 PORPÁCZY De meddig művelhetik ezt még a magyarral?
 ERCSEY Nem idő, sajnos erő függvénye csupán.
 PORPÁCZY Biztos értesülésem van: ha megint belevágnánk, vesztég maradna a cár!
 ZONGORNÉ Nyughassatok!
 Bármelyik kő mögül fülelhet, akit ránk állítottak, a Bach Kommissar...
 JÓZSI Te vagy az, Zebegényi?
 ZEBEGÉNYI Felejthetetlen arc az enyém, mi, remek arc?!
 JÓZSI Hogy s mint van az ifjabb Zebegényi, fiad?
 ZEBEGÉNYI De hisz én vagyok az.
 JÓZSI No persze, apádnak élő mása vagy.
 MIKLÓSSY *(Porpáczyra)*
 Mindig ugrál. Minek ugrálsz? Örülj, hogy játszhatol ékes magyarul. Még ha szordinóval is.
 JÓZSI Mióta kétágú vagyok, mindig csak úgy lehetett.
 PERGŐ Mostan már úgy se nagyon. A német cenzorok egünkről elterelik az olyan felhő alakot, mely ismerős arcélre utal, s betiltják a szelet, ha gyanús, emlékezetes dallamot füttyörész.

Többen a Kossuth-nótát füttyölik, szélzúgás gyanánt

KOMMISSAR Fogjátok mondani majd: színházi effekt csak e szél...
 PERGŐ Természetesen. Mivel az.
 ERCSEY Muszáj saját tüdönkkel, szélgépre nem lévén pénzünk, Herr Kommissar.
 MIKLÓSSY Itten a sírkertben, lássa be, lehetetlen, a szél, hogy egyre ne fújjon...

KOMMISSAR Az igen, de a nóta!
 Fújtok ti megint a lázadás dala, disznók. *(Józsihoz)*
 Ne nézz így! Mit te nézel így rám? Te avatsz ocsmány féreggég engem ezzel a nézés...
 JÓZSI Bórkey Géza! Megint rájátszottál, te ripacs.
 BÓRKEY Noná! Muszáj volt. Minthogy én nem vagyok ágens. Se bégens. – Lesz még dolgod a valódival is.
 PERGŐ Figyelem! Pergő Celesztin társulatával bemutatja „Józsi, avagy mikbe lehet beledögleni nálunk!”
 Nézőjáték két levonásban, ábrázolat és tánc alkalmazásával – s magam vagyok elkövetője.
 GALAMB Mester, mit üvölt így? Még el se kezdtük, máris üvölt.
 JÓZSI GALAMB Galamb Irén, no nézd, a kis Galamb Irén...
 GALAMB Józsi, én egyszer itt ölkeztem a sírján.
 Kivel? Már nem tudom. Azt, látja, nem tudom már.
 JÓZSI Ez gyönyörű. Igen köszönöm.
 PERGŐ Gyönyörködés? Köszönet?
 A finomkodásokkal elmentek a búsbá!
 Itt ki lesz mondvá a szó! Már ha lehet.
 – Keresel tán valakit? Próbáljátok előttem tagadni ezentúl a síron túli szerelmet...
 itt van velünk a nagy ő! Egy kripta mögött várja az antrét, nem lép be csak úgy, hatástalanul.
 – Szanaszét heverő csontok, csörrenjetelek egy tust a tiszteletére: Józsinak örök szerelme be, balról.
 Középen. Elvből. Másként fölbillen a színpad.
 – Jól elbújt ide, édesz, de látja: magára találtunk.
 Emlékszik-e még rám? A csendből ítélve igen.
 Imád-e még? Jé, ez a bummgogász a szíve?
 PERGŐ *(énekel)* Az vitte sírba őt, a nagy begerjedőt...
 RÉZI Azokért ide kell jönni manapszág a síri világba.
 Elég lehangoló!
 PERGŐ *(a delectánsokhoz)* Hordjátok ki a sírköveket.
 GEREBEN Temetkezze alájuk, aki ilyen dögnehézre csinálta...
 ERCSEY Hiába is morogsz, egy sírkő nem lehet teljesen súlytalan, mint, mondjuk, egy színész.
 PORPÁCZY Az első kis cügtől az egész temető meginogjon?
 PERGŐ És hogyha hősünket a szent szimmetria végett végül megint a sírba kell helyeznünk?
 SZIGETI Írja át, dirikém, ne kelljen újra temetni....
 PERGŐ Hát már a játék menetébe is nem beleszólnak?
 Adta delectánsai. Két dolog van, amihez mindenki azt hiszi, piszkosul ért, A színház meg a kettýintés. Ez a kettő.
 De majd a végén... bízzatok rám a végét. *(Koponyát nyújt át Józsinak)*
 JÓZSI A Hamlet koponyája...
 PERGŐ Kellék az első jelenéshez.
 Pest. Tízes évek. Az élet egy nagy pillanatában.
 Perccelem a tapsnak utána, amit arattál Hamletedért.
 Kipirulva, lihegve belépsz, a többi tódul utánad.
 Az öltözői tér bezsúfolódik.
 RÉZI Nem vártam volna, bevallom, ki se néztem magából ilyesmit... van lélek, van lelke magának.
 Garantálok s hasonlók. Valóban kitűnő volt.
 MIKLÓSSY Fiú, ez nem csupán a várakozáshoz képest sikerült pompásan...
 ERCSEY Csapj a kezembe!
 Ebben tetszettél...
 ZEBEGÉNYI Bizony csuda dolgok buktak ki belőled, te komám... a táncolásban van még javulnivalód... de a prózád!
 GALAMB Színészt lehetne faragni magából, ha muszáj!
 BÓRKEY Négy próbára a Hamlet! És nem ökörködött picikét sem!
 BINÉT Engemet borongó szellemiségem Hamletre tán inkább predesztinálna...
 De csak ne szerénykedj, te profétikus ember!

ZONGORNÉ „Anyám, súlyos bántással illetéd atyámat...”
 Szinte hasogattak a szemrehányásai, fájtak.
 Bocsásson meg, de nékem ilyenkor sírni muszáj. *(Ő is öleli)*

RÉZI Ha lesírja róla a sminket, akkor se magáról
 szólt ez az este...

ZONGORNÉ Másokról se nagyon.
 Pedig Ophelia...

RÉZI Mi van Opheliával?
 ZONGORNÉ Semmi. Csinos lehetőség.
 ERCSEY És csakugyan el akarsz
 hagyni bennünket, amint benyelted a jogtudományt?

PORPÁCZY Csak küszködöl ott, elvonjuk a figyelmed, ugye, Józsi?
 Rendes emberré válnod nehezen sikerül.

GALAMB Ő alapján az, hát nem szorul rá.
 BŐRKEY Te sokat terülsz neki, szétváglak, asztalka, ha terülsz!
 RÉZI Kinek ez nem szent hivatása, ne űzze...
 BOZÓ No mi van?
 Mit hallgatsz oly lenézőn, amikor még
 nem is vagy odafönn? Lenyelted a nyelved?
 RÉZI Mit kötekszik veled? Jöjjön.
 BOZÓ Csak meg szabad
 jegyezni, vagy már azt se szabad? No mi lesz?
 Veres nyakú ifjú, verekedni akarsz? Gyere ki!
 RÉZI Nem verekedni, szólni szeretne, de nem bír.
 Torkára a szónál mindig előbb fut a vér.
 – A Zöld Oroszlánban találkozunk.
 Garantálom még egyszer és pá mindenkinek.

JÓZSI *(az öltözői térben, magára maradvá, lesminkel)*
 Tetszett igazán neki? Tudja az ördög.
 Megleptem őt, és azt nemigen szereti.
 Gyengélkedett Opheliában eléggé.
 Nem számított rá, hogy bennem ma Hamletjére akad.
 A könnyűsége megsegítette helyenként.
 Mindig fölülkerül, az benne megkapó.
 – Az ég becsukódott. A játészó meg kiürült,
 akár egy rossz edény. *(Elnézi magát
 a csorba tükörben...)* Jó estét, tézstaszínú!
 Minek csinálod ezt? Te tudod? – Mindig becsukódik az ég...
 de csupán ami tárva volt, az tud becsukódni.
 – Érezte-e magadban s körülötted égi erőket?
 Igen: jól proporcionált, gödröcskés angyalok
 suhantak át a színen... Ő boldog, rögzíteni képes
 művészetek! Nekünk a nagy semmi marad.
 A pálya díja, az égi melegség – vagyis szeretet –
 csak oly kevés, vagy oly sokára van,
 és mire itt van, akkor sem olyan. – Be avas ma a zsír.
 – Az én, úgy látszik, mély hiúságom nemesebb
 táplálékot igényel, mint az engemet ért
 híg fecsegések. – És mégis csüggök a pályán.
 Mert hogyha ők, akik engem látva figyeltek ez estén,
 fölfogtak csak valamit a játék tartalmaiból
 – szándékaim szerint –, akkor nem kilúgozott
 állapotom, személyem a fontos, hanem az,
 hogy rádöbentem őket szó, mese, színpadi tettek
 által... az emberiséget... fantasztikus lehetőség...
 a világ szerkezetében az illeszkedési hibákra,
 mennyire, poklokra bennünk s önmagukban.
 Egyáltalán ha létezik cselekvés,
 ennél melyik különb? Mutassatok!

NÉMET ÖLTÖZTETŐ *(Szigeti delectáns alakítja)*
 Heraus Herr Kraus, itt holnap este mi játszunk!
 Hoztam a kosztümöket, de nem teszek le, amíg
 magyar aktor van a házban. Múltkor is eltűnt
 egy pár sárga fuszekli... *haben sie's nicht gefunden?*

PERGŐ A magyar teátristáknak állandó helye s tárgya
 a Zöld Oroszlánban. **Első jelenés.**

BŐRKEY A Rondellába? Én nem, oda én soha! Inkább
 abbahagyom, beállok iparosnak...

BINÉT Tudsz te ipart?
 BŐRKEY Lángossütő leszek, sintér vagy mit tudom én...
 az állandó hunyáskodásban tönkremegyek!

ERCSEY Nincs tisztességes jelmezünk, játészási napunk.
 Kezükben a sajtó, reklám, kritika.
 Így ha olykor lehetne is sikerünk, megölik.

TÖRTELI ÚR Ott is majd s mindenütt, míg az ország az övék.
 PERGŐ Mit hóbörögsz? Hülye vagy?
(Egy velük-nélkülük üldögélő német úrhoz)
 Hartleben úr, bocsánat.

RÉZI Közös lónak túros lévén a háta,
 keserves itt a Hacker szalában, velük.
 Mégse költőznék olyan romhalomba, ahol
 patkány futkos a színen, denevér csung
 a zsinórpadról, a fal hasítékain át
 beszüremlik s megköhögget az esteli köd.

BINÉT Mi lesz velünk, hajaj, mi lesz velünk...
 ZONGORNÉ Az is ér valamit, ha ott függetlenül
 tudjuk tenni a dolgunk. Nincs minden este köd.

GALAMB Ej, puffanjon, ahogy hull. Minden meg vagyon írva.
 Szent Rita tudja, Szent Rita közli, ha kérded.

BŐRKEY Társak, halljátok ezt: a hűspogácsa mukkan!
 Egy jellemformáló jellemtelen élete párja.
 Egy darab lényeges csontok nélküli hús.
 Kész tragédia, hogy imádom... pfúj, puha ringyó!
 Mindig a hátadon, ő te pacsirtahasú...
 GALAMB Egy művelt koponya... Mit mond maga, József?
 JÓZSI Színház kell, Pesten, bárhol... épület, az kell.
 PERGŐ Nincs megajánlás, akarat rá, csak a nagy szavalás:
 mennyire fontos az ügy!

MIKLÓSSY Ha nagy Ű betűs Űgy van –
 nincsen semmi. Világos. Színházra pénz? Sosem volt.

JÓZSI Életbe vágó lenne pedig! Az egész vonalon
 Zajlik a németesítés...

TÖRTELI ÚR S annak az áltudományos
 bizonygatása, hogy azért nincsen litteraturánk,
 mert nincsen is nemzeti nyelvünk. Annak a híján
 kétségbevonható s vonatik nemzeti létünk.
 Édes hazám, haj, édes szép hazám.

BINÉT Nem rondellázni, citerázni – ebből a helyből
 BŐRKEY kéne s lehetne kiebrudalni őket.
 PERGŐ Te nem peccsenyés, sintér... hanem állami rab
 leendesz így hamarost. – Pardon, Hartleben úr.

TÖRTELI ÚR A német amíg itt ül nyakadon, csak az ő tüdejét
 megjárt, elhasznált levegő jut teneked.
 Megfulladni talán sok, de pirosodni a vérnek,
 örülni, tágan élni – kevés!

MIKLÓSSY Te aszalt Rákóczi Ferenc!
 Az vagy. Pirinyóban. Az ordító sügő.
 Nem kell több forradalom, semmiért guruló
 magyar fejek... Mondjad csak, nem provokálsz te?
 Mi itten dolgozunk, legjobb tudásunk beletéve,
 publikumunk lelkében a kellő húrokat
 érintve akarnánk jutni a kibontakozásig...

TÖRTELI ÚR Ferenc császár alatt? Derék apukánk
 nádpálcájáról nem kiderült legutóbb, hogy
 éles acél? Pudvás tomporával a szádra
 nehezkedik, és nem csókolod át magadat
 egy életem át sem szabad levegőre.

BŐRKEY Őn félig-meddig közénk tartozik,
 Hartleben úr, hát nézze el nekünk
 háborgó szavainkat. Apropos, édes Irén,
 mért nem ülsz át hozzája? Rajongó tisztelőd,
 s alig titkoltan vágyja társaságod.
 Én megpróbálom féltékenységetem
 kordába szorítani, így... legyűröm... *(Mimeskedik)*

HARTLEBEN *(Vas delectáns alakítja)*
 Művésznő, kiszthand... rózsát, violát?

GALAMB HARTLEBEN	Inkább egy komplett vacsorát... Komplett vacsora rendel! – <i>Den Kaiser Franz?</i> Őt szidhatja előttem. Nem kedvelek én sem nagypapás <i>Tyrannie</i> .	RÉZI BOZÓ RÉZI	Bókol most, kis barátom, vagy csepülni merészel? Ha modortalan, felrúgom én. Ne strapálja magát.
GALAMB HARTLEBEN	Nagy halom csicsókával és duffla desszerttel a végén. Sohasem tudhatsz te, az ő fej épp mire reszket, nemre, igenre? Úgy írta alá <i>den</i> Martinovicznak ítéletét... mikor szignálni előrehajolt, az orra rácsöppent... „Nini sír! Hiszen ez egy melegszívű <i>Mensch</i> . Büntetni kényszerül, mert megszorították, <i>verletzték</i> a szívét!” Patriarchális szellem s dögvész közel rokonok. Nemde, <i>gnädige Frau?</i>	JÓZSI	Nekem ne tegyen apró szolgálatokat. (<i>Csinosan dalol, őrjíti Józsi</i>) „Akkor úszom öröm özönében, amikor meglátom magam a szemében... Azt súgja az nékem: én vagyok a legszebb, s azt kéri, maradjak mindig tükörében.”
GALAMB (már vacsorál)	Mindehhez alig értek. Viszont német színészek adták össze a pénzt, amin eltemethettük a drága Zsigmondi Jenőt.	PERGŐ	Nem bírom ki velük. A szócséplésük maga téboly. Még ha van benne velő, akkor sincs veleje. Mocskos gyönyörűség közöttük az élet... alig ittam, de minden gondolatnyi súlyra sajgok, mindenem belefájdul. Bordáim lugasan át a szívem hozzászökni szeretne, de nem fér.
BŐRKEY	Most meghatódom, hülye tyúk? Nekik van, minékünk nincs.	ZEBEGÉNYI	Vitrázs az ablakon. Odakinn őszi esők. A Józsi bérleménye. Második jelenés. Az esti színjátékban, az erdei tisztáson, ahol Yolandára talállok, beiktatott a direktor egy táncbetétet, amit te mint zergevadász velünk jársz majd, egy kis alkalmas retetét. Az most a divattánc.
TÖRTELI ÚR BŐRKEY	És éppen azért nincsen, mivel nekik van. Mernéd állítani, hogy ha volna miből, hát nem szebb temetést rendeznénk mi akárhány elhunyt kollegánknak, mint rendezett a fukar németje? – Jaj, Hartleben úr, nem önre gondoltam, ön gavallér, roppant nagyvonalú...	JÓZSI ZEBEGÉNYI	Miért van ilyen marha neve? Ne firtassuk, inkább rohanva tanuljad. Ma este a Rézi Yolanda. Ez így megy: egy, két, há, egy, két, há... keresztbe egy, két, há... Ó ugyan tudja-e már?
TÖRTELI ÚR	A kegyes németje azonban kiszámolja a gyertyát, amit az emlékedre gyújt, miután is az ő erőszakos praktikájából kifolyólag pusztultál el időnek előtte...	JÓZSI ZEBEGÉNYI	Egy perccel utóbb, hogy a Lajtán túl avagy innen kitalálták, már tudta bizony. – Elegánsabban, medve komám.
BŐRKEY	Ez meg hálát tanúsít! Fölbosszantottál, puha ringyó, eredj vele, menj... vagy itt helyben emészt el a zöld szemű démon. Kotródj, te vörösbegy, a síríg imádlak, de eredj! Csak ezt még elfogyasztom. Türelem, Theodor! Azután követem, ha kívánja, hisz maga oly jó. (<i>Nemsokára Hartlebennel együtt távozik</i>)	ZEBEGÉNYI	„Ez a retete, ez a retete, az én babám egy karcsú kis fekete...”
GALAMB	Durrano bort az egész társulatnak s egy beugró szubrettet holnap este! (<i>Kóristánékkal az ölben pezsgőzik</i>)	JÓZSI	„Ez a retete, ez a retete, az én babám egy kacér kis fekete...”
BŐRKEY	Erkölcstelen magyar ripacsék, mondja erre a német. Hogyan élnek ezek? Még a holttestüket is minékünk kell eltakarítani, szégyen!	RÉZI (<i>leáll</i>) JÓZSI RÉZI	Nem ajánlom. Este, közönség előtt, ha meri... Micsodát, leányasszony? Nappal van, most ne „jádzunk”!
GEREBEN	A szakmával törődne inkább, kiskollegám. A pillantása, termete nem rossz, de mit ér a szép piros ajkunk, ha pöszézünk vele, Lackó?	ZEBEGÉNYI (<i>kitérőleg, Józsihoz</i>) JÓZSI RÉZI	Ezt a „kacér”-t maga roppant személyes izzel és sértőn süti rám! Ha este is inzultálni merészel, a játékot nyomban félbehagyom, magát pedig ott nyílt színen megnyúdom, de meg ám. – Velem őszinte lehet, Kornél, hát olyan kacér vagyok én? No menni fog ez? Yolandának szólt a „kacér”, áltatta a zergevadászt... Nem óhajtom, hogy szabad prédának tekintsen a hímnép. Egyéb se hiányzik, mint hogy kacér nőcske hírébe keverjen. Ha hozzám akarja intézni a szót, oda mondja, előre! (<i>El</i>) És egy kis hazai? Sose kapsz csomagot? Régebben annyi minden...
RÉZI	Mintha a leányasszony nem pöszézne... Ami rajtam sikk, magán az fogyatéknak képezze, törje magát, az a dolga. Ma jobban mondani, mint tegnap. Jobban s magyarul. Csak hogy mit mondunk magyarul? Az ökörség minden nyelven ökörség. Ha szakmailag jó szinten közli, enyhíthet rajt valamicskét. Az ökörségnek azonban ökörségéből kifolyólag minden atomja ökörség, bizony csak ökörség. Megtapadt az ökörségben... ni, megökrösödött! Mi lelte, kiskollegám? El ne bójge magát. Ki dönti el, maga, Józsi vagy én, mi ökörség, és mi nem az? Nem maga, én sem. Édes publikumunk. No, nem tudom.	JÓZSI ZEBEGÉNYI JÓZSI	Rosszul mennek a dolgok. Tönk szélén az apám. – Nem volt igaza. Gyagyd rá, hisz ismered. Ne vitázz, mondd kifelé. (<i>El</i>) „Ez a retete... ez a retete, az én babám egy (<i>Kifelé, ordítva</i>) kacér kis fekete!”
GEREBEN RÉZI	De én igen. S bár múlt szezonban akadt néhány ügyes mozdulása, azért még én tudom jobban. – Jé, be vereslik a gömb a nyakán. Kimegyek levegőre.	RÉZI (<i>fejét visszadugva</i>) JÓZSI RÉZI	Próbálja csak így világgá ordítani, majd nézze magát! Ordítom-e vagy sem, akkor is az! Most megverem. Letépem a fejét. (<i>Veri? Öleli? Utána</i>)
JÓZSI	Nincs odakinn levegő. Csak itt, körülöttem. Kedvem is lenne mulatni. Vagy vitázzunk tovább? A hétagyú sárkány vitakozzék magával... vagy egy hitújító.	JÓZSI RÉZI	

Zene, majd Rézi is közéjük áll

Ma egyébként a saját hajammal veszem.
 JÓZSI Daloljam, hogy „vereske”?
 RÉZI Juj, milyen leleményes!
 Nem inkább az írás a desztinációja?
 PERGŐ (miközben önmagán változtatást eszközöl)
 Egyre csak ülsz a szobádban, és álmodsz.
 Gyerünk a szabadba. – Egy inspiratív barát szerepében
 most magam lépek a színre. Léggel államon.
 Én vagyok Boldizsár, Józsink Luciferje.
Harmadik jelenés.

A két kóristalány piknikhez terít

BOLDIZSÁR Kellenének, mi?
 JÓZSI Csak kissé riasztók.
 Fölnevetéseik... bájuk mögött az erőszak.
 A mohó „mit tudnék kiszedni belőled?”.
 Persze nem szívelem a sárlókanca-szagút sem,
 csemcsegyve ahogyan közelít, magába szív, akár
 egy húsevő virág.
 BOLDIZSÁR Minden, de minden a nő!
 Ne hülyítsd fagyosra, se félnkre iránta magad.
 Ha élni s örülni akarsz, kapj utána, szakaszd le!
 Ha húsevő, ha nem – mégis virág.
 – Macó, egy pillanat, kedvel maga engem?
 MACÓ Naná, hogy kedvelem.
 BOLDIZSÁR No de mennyire? Fontos.
 MACÓ Hogyan lehet azt tisztázni... a mennyiségét?
 BOLDIZSÁR Mennyiségtanilag. Roppant egyszerűen.
 – Képzeld el egy szálás németet
 tarkómnak szegzett, töltött pisztolyával, aki
 az életem árúul azt szabja kegyednek,
 feküdjék vele össze, érti? Az életemért.
 MACÓ Megtenném, azt hiszem. Egy életért muszájna.
 BOLDIZSÁR No és ha az követelné: ne övele – vélem
 ölelkezzék, vagy helyben főbe lő?
 MACÓ A tét nem változván a válasz is hasonló.
 BOLDIZSÁR Most jó a matézis. Egyszerűsítsünk:
 hagyjuk fenébe a németet meg a pisztolyt,
 vagy kellene nekik minékünk?
 MACÓ A német meg a pisztolya? Nem.
 BOLDIZSÁR Máris megkaptuk a választ. Ennyire kedvel.
 MACÓ Hibátlanul levezette. Egyébként is utálok
 minden kényszert. A rendezőket persze kivéve.

Csókolódnak

JÓZSI Jucó leányasszony, kedvel maga engem?
 JUCÓ Szo-szo. Ráfoghatjuk.
 JÓZSI Nem jó! Magának
 azt kellett volna felelnie: kedvel.
 JUCÓ Kérdezte – feleltem.
 JÓZSI Képzeld el, amint
 egy szálás, szőke német – az ádámcsutkája olyan,
 egy kisböggrét fölakaszthat arra az ember –,
 szóval, ha egy ilyen a vesztőhelyre kísérne,
 odaadná-e magát néki az életemért?
 JUCÓ Szálás a német? Akkor anélkül is. Pláne ha szőke.
 JÓZSI Minden válasza rossz. Így hogyan egyszerűsítsék?
 JUCÓ Az efféle ügyek, Józsi, nem egyszerűiek.
 BOLDIZSÁR No, boldogulsz?
 JÓZSI Másutt jár a fejem.
 Nem nőt kell most pályáznai nekem, hanem inkább...

A két lány eltávolodott, három figura bukkan föl

PERGŐ (visszaváltozva)
 Az Erdélyi öslénytár című nyomtatott
 sajtótermék pályázata. – **Negyedik jelenés.**
 GABÓ (Binét alakítja)
 Sípbal, dobbal, valamint nádi nyirettyű
 hangzásaival szeretnénk hatni tirátok,
 tollforgatóink, hej, pennakoptatók!
 A magyar nyelvnek valahára állandó temploma készül!
 LEXI (Zebegényi alakítja)
 Teátrom épül Kolozsvárt, Pestet előzve!
 Magyar nyelvű és lelkiüetű drámai művet
 kell ottan elsőnek bemutatni, szent kötelesség.
 EMIL (Börkey alakítja)
 Ám hol késik az éjben a nemzeti dráma, no hol?
 GABÓ Buci Emilünk, fődramaturgus. Én Derbenti Gabó
 vagyok, sok hájjal megkent irodalmár.
 Múpártoló mecénás ő...
 LEXI Hátterben óhajt
 maradni. Álneve: Lexi. Legyen ennyi elég.
 GABÓ Magyar vagy akár külföldi tárgykörből merített
 hősi és történelmi pályamívet
 várunk a jövő év szeptember idusáig.
 A győztes munka díja – csakugyan, mennyi a díja?
 LEXI Hétszázat kap az első, hármat a második helyezett.
 És persze aranyban.
 GABÓ Hú! Mártásatok tűzbe a tollat!
 Vessetek lángbetűket a fehér papirostra.
 Nagy vásári felhajtás
 EMIL Van líránk, epikánk, hadd lenne végre ez egyszer
 drámavirágzás! Nos? Pályázni, gyerünk!
 Csekély fölbulzudulás, egy csepp fogantatás is elég!
 Én besegítek, világra segítek, leszek én
 az inkubátora, izmosítója a kis csenevésznek.
 Mert az se vész, ha csenevész. Piszkosul értem
 a mesterséget. Itt van, ebben a bal
 kisujjamban minden fortély, titka – szóval
 széleskörűen, fafejek! Csak minél szélesebbkörűen...
 GABÓ Úgy, úgy, de azért kecsgetetőbb, nemde, az úgy,
 ha jobbára az írói prominencia indul...
 EMIL Világos. És amikor azt mondtam: „széleskörűen”,
 olyan széles kör járt az eszemben, amely
 ha keskenyebb, hát az se akkora baj.
 A kör különben is egy zárt idom, no nem?
 GABÓ Megnyugtatóan az. Túl sok pályázati műnek
 egy véget nem érő értékelés, vagyis
 nyögés a vége. És a sokból sincs több kimagasló,
 mint a kevésből.
 LEXI Borzadok. És ha jeles egy sem akadna?
 JÓZSI (színre lép) Ne adja az isten. Illetve adjon az isten.
 GABÓ Litteratúrában mindenkit, aki számít
 jól ismerek. Kazinczy Franci pertu barátom.
 De önt, tisztelt pályázó, nincs szerencsém...
 Egyáltalán ki ön? Van írói múltja magának?
 JÓZSI Tán nem is annyira múltam. Hátha inkább a jövőm.
 GABÓ Van némi múltja tehát. Nem szűz. Mi nékem ebből a
 bónusz?
 A prominensből, ugye, fény, a szűz kézről a fölfedezés
 dicsősége háramlik az emberre – no de ebből a tagból?
 JÓZSI Téma bizserget. Ezzel ébredek, alszom. A tárgya...
 EMIL Csitt! Nemhogy elkezd most locsogni róla nekünk.
 GABÓ Elillan a témából, ha kiadjuk, minden erő.
 LEXI Leül, megírja, beküldi – ennyi a dolga.
 JÓZSI Isten úgyse meglesz! Időre nyélbe ütöm.
 Bennem már szinte kész. Nálam a hőseim.

Ábrázolat

Mindig zenés koreográfia után merevedik állóképpé.

Fölgerjedt Ifjú (Porpáczy) Erényes Nőt (Rézi) hajkurássza, ám rendreutasítatják

GABÓ Kezdjünk mi is bele, pajtás. Szedjük össze a pénzt.
Te mennyit adsz az ezerbe?

LEXI Mozdítom a közadakvást.

GABÓ Egy rongyos vasat se tehát.

LEXI Ösztönzöm a többieket.

GABÓ Nábobian szép. De mit adsz bele végül?

LEXI Példám, vagyis azt,
hogyan itt vagyok veletek. Vagy tán nem vagyok itt?

GABÓ Félek: ezer példából sem jó össze ezer pénz.

EMIL Te dobolj, ne kishitűsködj. Térdepelj Kazinczy elé,
hogyan venne részt vagy ő, vagy udvarából
néhány jól jegyezett. Másképp az egész ügy
senkik farsangja lesz, mint az ábra igéri.

LEXI De kívül kéne talán rekeszteni számos
előítéletet, mert azok, ha eluralják
a működésünket, mi nem maradhatunk
sem szakzszerűek, sem tisztességesek.

GABÓ A pályázat anonim. Szigorún. S győzőn a legjobb.

Papírosok kezdenek szállongani

Megfogván a felhívás, ím: az első kéziratok.

A papírosokat kapdosván a háttérben bogarásznak

Ábrázolat

Kósa Ritter (Ercsey) Felgerjedt Ifjúnak sugdos. Italba port kevernek, és Erényes Nővel megitatják. Ő felindul, ambivalens mozgásban tilt és enged. Az Ifjú vágya beteljesül

PERGŐ **Ötödik**, avagy kísértő **jelenés**, melyből kiderül
milyen komolyan nekilátott a mi hősünk.
(Ismét Boldizsárként)

BOLDIZSÁR No, jössz a kuplerájba?

JÓZSI Minek?

BOLDIZSÁR Hát elhűl a vér
bennem, te fiú: a történelem folyamán
ennél butábbat még tán senki se kérdett.
Mért megy az ember fia kuplerájba?
Csizmavarratni? Rézágút önteni?

JÓZSI Hagynám a mesteremberekre mindezt,
egyikhez sem érezvén késztetést.

BOLDIZSÁR Észveszejtő vagy. Hol jársz? Persze, látom.

Ábrázolat

Magyar urak hajlanak össze. Nagyúrként maga Józsi lép közéjük. Urakkal konfliktus, majd Erényes Nővel riadt, gyengéd találkozás

BOLDIZSÁR A szalon berendezése tiszta új.

JÓZSI Viszont a lányok nyilván régiek.

BOLDIZSÁR Ösmered őket? Nem is ösmered őket!

JÓZSI Nincsen irányukban kifogásom. Csak a munkám...

BOLDIZSÁR Erkölcös fajta vagy. Sunyi szemlesütő.
„Nincsen irányukban kifogásom” – be demokratikus.

Ábrázolat

Nincstelen Paraszt (Szigeti) a Nagyúr figyelmét próbálja fölkelteni. A Nagyúr magában forttyog, figyel is, nem is

BOLDIZSÁR Művész vagy te, bibas. A tetteid rúgója
a nagy, büdös becsvágy, az sarkall, bugyborog...
ha fölnesszelsz miatta, nem bírsz visszaaludni...
ő jelöl meg, te szegény, két sötét karikával.

Ó, e jelek! Valahány megjelöletlen
fölsimeri – és elzárkózik előled.
És tartani kezd téled a többi sötétkarikás.
Kitűnni akarván így zárod ki magad az emberi körből.
Sejted, ki plántálta belénk e darabka gyehennatüzet,
hogyan egyre fényleni és csudáltatva lenni akarjunk,
s így minden közrehatás nélkül mi magunk
tegyük tönkre az életünket? – A patás.
Eredj magad, helyettem is. Én maradok Adelájjal.

JÓZSI

Ábrázolat

A Királynő (Zongorné) belép. Erényes Nő számon kér, majd elutasítván háborodva távozik. A Nagyúr jó, a Királynő törét vonja, ám a Nagyúr kicsavarja kezéből, s leszúrja véle.

A Király (Bozó) belép, s megbocsájtja a megsemmisülő Nagyúrnak

JÓZSI (kilép az ábrázolatból)

Az otthoni kertben, a kaptárak alatt, míg
döngöcséltek a méhek, s vékony borral üdített
engem anyám... Jakab havának utóján,
ím, befejeztem a munkát. Megkönnyeztem magam is,
annyira földindított. Jónak kell lennie hát.

Az ábrázolatok szereplői, dolguk végezetten, kifelé indulnak

Máskor meg arra gyanakszom: gyöngé inkább.

A szereplők megállnak, várnak

Még hogyha nem jó is, inkább jónak hiszem.

A szereplők indulnak

Szokatlan a vége. Agyonvág. Földbe tapos.
De kissé a szálak... Mintha a végén valahogy...

Megállnak

És hátha épp az benne a jó, a sajátos,
hogyan letéved a németes útról? – Mindegy. Leteszem.

A szereplők hirtelen visszanézést iktatnak a távozásba és el

Indíttatásnak tán nem illően nemes, de
nemzetmegváltó cél vagy a döglődő honi dráma
megizmosítása, semmi hasonló nem vezetett!
Jobbára az ő ámulatát elnyerni volt a célom.
Ha kezébe kerül, hogy a szája távra maradjon,
s azt mondja majd: „Józsi, iszteni szindarab ez,
és Adelájdöt énnekem írta? Nohát.
Bocássza meg, ha eddig kutyába sze vettem!”
Én pedig megbocsájtok. Megbocsájtani jó.
A teljes életen át halmozott sok dühünk
egy engesztelődő pillanat felé tart.

BOLDIZSÁR

Nos, beadod?

JÓZSI

De be ám! És ismerve az esélyes
jól jegyzett drámaszerzők divatot követő,
párbeszédre szedett epikáját,
azt hiszem, jó reménnyel lehetek.

PERGŐ

Hatodik jelenés.

A darabnak az ő beadatása ünnepi aktus.
Malasztal tölt a lég, megnyílt a menny!
A legfőbb Döntnök előtt állsz, szerencsefia!
Épp most száll le közénk, hogy megsegítsen
és szempontjaival bevilágítson egy ösvényt
az elbírálás útvesztőiben, ámen.

GABÓ

DÖNTNÖK Hogy mi egy zacskó tepertő? Nos, annak a meghatározásával elboldogulunk. De hogy mi a dráma? A kérdés bizony fogasabb. Ez kétségkívül egy zacskó tepertő, de az, hogy e kézirat egy dráma-é...?! Nem tepertő, az – nemde – szinte biztos... de lehet még annyi egyéb és dráma mégsem. Mindezt eldöntendő megolvasom nagy figyelemmel. Nékem szint vall a szintelen is! De mi több – pillantásom színesebbé színesíti a tarkát.

Most látsszék, hogy a Döntnök vérezen vak

BOLDIZSÁR A Döntnök... ugye vak volt?
JÓZSI Csak furcsán állt a szeme.
BOLDIZSÁR Ónála többet lát még a tyúkszemem is.
JÓZSI Mért monddod? Ó országos szaktekintély. Elméleti működése túlnő határainkon.
BOLDIZSÁR A dráma és tepertő párhuzamát hallatta-e véled?
JÓZSI Már nem is tudom.
BOLDIZSÁR Ha volna másolatod, add a kezembe.
El fognám mondani, mért nem kellett darabod.
JÓZSI Mert a hiatusait látja még a vak is. Egy ilyen gyalog ember, mért származott volna belém színműírói tehetség? – Olvasd, s vedd el a kedvem. Törd össze bennem hülye nagyratörésem végleg s darabokra...
BOLDIZSÁR Színdarabokra? Soha!
(Lapozza a kapott példányt)
JÓZSI Mit bibelőlödsz vele? Számomra világos ...
BOLDIZSÁR Mi világos?
JÓZSI Egész gyarló volta világos. Jótanácsaidat már csak azért sem fogadom meg, mert érettük majd még holtig hálás lehetek.
BOLDIZSÁR Páros lábbal rúgok beléd, ha nekem mersz hálás lenni... vi...
KOMMISSAR (felbukkan) ...lágos. Minden alkalom jó nekik arra, az éj, a vakablak, a legsötétebb süket ostobaság, hogy ezt a fogalmat a beszédbe keverjék.
PERGŐ (Boldizsár szerepéből kilépve) Engedelmeivel, Herr Kommissar, darabunkban elhangzik annyiféle jelző, de hitemre, ezt, hogy „világos”, még a sörre sem fogjuk használni, akkor sem, ha világos. És pláne nem siratólag. Szavamra, ígérem.
KOMMISSAR Van fogalma, mi az osztrák hatóság számára egy ilyen magyar ripacs szava? Nagy smarn. – Maguk itt mind színészek?

A társulat tagjai beszállingóztak

PERGŐ Látja a festék marta képüket? A hányattatás szántotta redőket? Ilyen pofát nem is viselhet csak színész.
KOMMISSAR Egyik-másik színtruppban rebellisek bujkálnak. Ha maguk közt is akadna ilyen, kipécézem. Nem tudok úgy versben perorálni, mint maguk, de azért színházi kenner vagyok, és nem fakabát.
JÓZSI Hát persze! A Rondellában mindig te csináltad a finálék szöke angyalait... a kis Berényi Lipi!
KOMMISSAR Ne „berényizzen”, nevem Babelsberger Leopold.
TÖRTELI ÚR Mert visszánemetesített. Ez járja mostanában.
KOMMISSAR Borongsz, te kuruc? És a hangod is... milyen kurióz.
PERGŐ Elsúgta, azért. Azt el szokták a sűgök.

RÉZI Az én beszédem sze szabályos, pedig én vagyok ám a színen valaki. Nem néz meg az este?
KOMMISSAR Járom ide, nézegetek, figyelek. (Józsira) – Ó például kicsoda?
PERGŐ Ó egy elhunyt, egyetlen alkalomra föltámasztott... ugye, mikre nem képes a színház.
KOMMISSAR Nekem nem kell bemutatnia ezt a sanda dobozt. A valószínűtlenségek e tarka szemétdombját...
RÉZI Be szakszerűen mondja... úgy fogalmaz, akár a legfényesebb eszű szakmabeli...
KOMMISSAR Én Bach Sándor császári belügyminiszter úr beosztottja vagyok, és nem holmi csepűragó...
RÉZI Pedig nyugodtan lehetne az is, amilyen fess, mutatós példány... No elmegy vagy marad?
KOMMISSAR Arad? Egy átlátszóan elé suvasztott „mő” hangzóval. Csak sokat emlegessék úgynevezett vértanúikat, mígnem azokká válnak maguk is.
PERGŐ Micurkát érzékeny, Herr Kommissar, de figyeljen: játékunk enyhén patinás, szinte lábujjhegyen zajlik, és minden évrre felhozunk nyomban egy ellenérvet. Egyensúlyt teremtünk.
KOMMISSAR Csakhogy nekem túlsúly kell, nem egyen. Lojalítás. Ha képesek rá. A Helytartótanács azt még premizálja is.
PERGŐ Jaj, mekkora szükségünk lenne támogatásra s a helyeslés bárminemű jelére, amely hát... kézzel fogható. Viszont ha a nyelvünk rossz helyre szokik, biztos érti, a magyar publikum elhagy, s joggal megutáll.
KOMMISSAR Ahogy tetszik. (Józsira) Ahhoz képest hogy az ipse elhunyt, valahogy túlságosan él. (Elmegy)
PERGŐ A Rondellának színpadán, a végső előadásnak utána vagyunk. Szigetvár ostroma ment.
Hetedik jelenés.
INZSENYŐR (Porpáczy – a magában ögyelgő Józsihoz) Mit művel az úr?
JÓZSI Szaglászom.
INZSENYŐR A kulisszát?
Bolond az úr?
JÓZSI Nem. Volt komédiás.
INZSENYŐR Mi légyen a förtelmes mázolvány?
JÓZSI Ez? Szigetvár.
A védfal egy darabja. E kapun rohant ki Zrínyi.
INZSENYŐR Hogyan tudhatott egy pingált kapun kirohanni?
JÓZSI Hát így, hogy megkerülte. Kirontott, s vissza se tér. A kapu nem valós, de lássa: a végzet, a hősi bukás az igen.
INZSENYŐR Ne bölcselkedjen az úr. Inkább árulja el: mi ezen szagolnivaló? Színházillata van.
JÓZSI Por-, festék-, enyvszagú.
INZSENYŐR Hitvány kanavász... Mit van úgy oda érte? Mert elveszíttem...
JÓZSI Azt ne mondja: az Édent!
INZSENYŐR Félek, többet: a teljes világot, uram.
INZSENYŐR Hol egy benőtt fejelágyú férfi meg asszony ezt vagy amazt sikoltozza magáról, holott nem is az... Farba rúgjátok egymást, csókolódtok, aztán rögtön az átok, fojtogatás, megölés. Utána együtt isztok, és azt lesitek, dicsér-e a másik eléggé, és ha igen, csókolódtok, és minden előlről... e világ álságos és hazug...
JÓZSI Tág és határtalan.
INZSENYŐR A lötyyös indulatoknak tág tere, meghiszem azt. – Mindent halomba hordani, bontani tessék! A szittyá kérdés, melldőngetés e helyét mi most – slussz – örökre lerontjuk.
JÓZSI Egy kályhát megszüntetvén, szűnik-e általában a tűz?

INZSENYŐR Másik életbe való vagy! Tépd ki magadból a kócot!
Gé haza, Józsi, *in die Provinz*, légy filiszter magad is.

PERGŐ **Nyolcadik jelenés.** Ismét a Zöld Oroszlán.
Világosodik. És nem sokkal napkelte után
az ekhószekerek az udvarra majd bezörögnek.
És véget ér a pesti magyar teátrumi élet.

*A Zöld Oroszlán különterme várócsarnokhoz hasonlatos. Némelyek ülve, alva
úti csomagjaik közt. Paraván, mögötte ócska dívány. A törzsasztalnál főleg
férfiak hajnalian ittas dúdolósa. Szigeti delectáns kisurran a paraván mögül.
Rézi derús-gyűrötten előkerül*

JÓZSI Ön itten feküdt? Végig itt volt lefeküdt?
RÉZI Nem nagy dolog az, ameddig fel tud kelni az ember.

JÓZSI Fél éjjelen át cicázott innét a páros levegő...

RÉZI Kicsodám, micsodám maga, hallja? Elég!

Törölje meg a száját. Ismerem én
az ilyen erkölcsös felháborodókat.
Indulatos, viperas kulcsdarabocskát
méltóztatott rólam firkantani, pfuj!

JÓZSI De van írásom, amit önnek... csak önnek, önért...

RÉZI Megint megverjem?

JÓZSI Ne, ha nem muszáj.

RÉZI Még lány vagyok, és az is maradok
ameddig én akarom. A kettős lihegés
az én környékemen nem fordul örömbé soha.
Addig nyüzsitettem őt, amíg nem csatagos.
Érti-e? Persze nem érti. – Ha ezt az általam
a műsorról leparancsolt irományát,
azt, amiben olyan kis rosszféle vagyok,
bárhol előadhatja...

JÓZSI Ugyan hol adatnám?

RÉZI Színház nem lévén, nincs is már játszani hol.

RÉZI ...kiásom gödréből a két jól hüledezni tudó
pislogóját...

BOZÓ A hintó előállt.

RÉZI S nincs tovább.

Magára, Bozó, csak ennyi szöveg jut. Az ön szerepe
ennyi az életemben. És több soha nem lesz.
– Nem akarja, hogy Miskolcig rázzon a rossz székér?
Derék fiú, kedves. No mit óhajt? Csak nem képzeli, hogy
együtt utazunk? Én feküdni szeretnék
a hátsó pamlagon, s egyedül. – A bakra pedig
hű sértegetőm...nézze, hogyan néz... ez ülne... hogy is
hívják, ha megöl, se tudom...

JÓZSI Én nem megyek.

RÉZI Mért közli ezt velem?

JÓZSI Nem ön hívott?

Leányasszony mondta imént, hogy a bakra...

RÉZI Nem emlegették, bumfordi barátom, itt lőtték a bakot.
(*Elmegy*)

JÓZSI Félútig, persze... esetleg... mért ne lehetne...

BOZÓ Ha még utána mersz koslatni... itt e bicsak.

Ezzel vizitálom meg a gyomrod. – Két forint kell.

A hintó bérlése fölemésztette a pénzem.

– Csak egy? No se baj. – És nem firkálsz neki majd
szerelmi postát, mert kiirtalak.

Illetve ki tudja... tán mégis jobb, ha firkálsz.

Képzeld csak: befekszik s játszódik az ágyba veled,
de nincs olyan isten, aki beléje bírna hatolni. (*Elmegy*)

PERGŐ Ébresztő, alvók, ébresztő, álmodozók!

A székér s a hús hajnali szél a valóság.

Józsitól búcsúzáván mindenki felkerekedik

ERCSEY Helyes döntés, öreg. Most már megmondhatom:

ha indulatba jöttél, mindig az orrodon át
közlekedett a hang...

PORPÁCZY ...nem a hang, inkább a jelenlét.

Amint a francia mondja, soványka prézanszod.

ZEBEGÉNYI Nem a csomagból nékem juttatott
elemózsia végett... de a prózád igenis
tartalmas, szenvedélyes... Jönnél velünk, mi?
Csak tiltja atyád...

JÓZSI Nem tiltja – kér.

Kitanultam a pénzén, és most, amikor

nyugodtabb öregségre vágyik, cserbenhagyjam?

Hazamégy Kecskemétre? A kecskei métre?

Lelapulsz a lapályon? Tudod, mi van ott?

Semmi. Csupán a nagy, vigasztalan laposság.

Vakondnak a túrása, az ott a széttekintés
magaslati pontja, arra ki fölhág, beleszedül,
és többhüvelyknyi mélybe zuhan... Jaj, Kecskeméét...
(*Mimeskedik*)

PERGŐ Színházimádók! Tudtuk köszönni a támogatást.

Elszakadunk hát, de meg ne szakadjon a szív, mert

amint megépül az új, a méltó Nemzeti Színház,

mi jövünk vissza avatni, viszontlátásra tehát!

Soha sincs igaza, aki elmegy. Sohasem lesz

valódi magyar játékszín se Pesten, se sehol.

Itten az élet maga a középfajú dráma,

virtigli színházra tehát semmi, de semmi szükség.

– A *Szokolensk osromában* jeles volt a kozákok.

És Hamleted, hát az sem volt egy omlett. (*Öleli*)

Mindent csak profétikusan! Lobogjon a láng!

TÖRTELI ÚR Gyors pályafutást teneked, fiskális uram.

A Kúria legfelső székéig vezetőt.

PERGŐ Ha egyszer úgy döntenél, hogy a corpus

juris túlságosan száraz és fojtogató,

hozzám te aktornak, színdarabfaragónak,

afféle mindenesnek bármikor elszegődhetsz.

(*Utolsónak távozik*)

JÓZSI Most még utolérném őket gyalog is...

De családom hazavár. Sürget. Apám

reszkető jobbjá... kicsit még reszketett is...

„Fiam, nem megígérted?” – Igen, de riaszt

az a tengernyi homok, hogy még beszítal.

„Nem vagy te kőoroszlány, amit betemessen.

A penna kezében, jöjjön bár viharnyi homok,

elhárítod vele könnyen...” – Irodalmi apám...

Hogy a penna elég-e, ki tudhatja előre?

Ott ülhetnék a bakon most, az ő közelében.

Nem bocsájt oda többé. De igen, ha megismeri művem...

Miért ne lehetne? Meg fogja szólítani őt...

Nem tud ő rólam semmit, végzetesen.

Jön Börkeyné Galamb Irén, ujjain kötéseik

Galamb Irén, maga?

GALAMB Mit van úgy meglepetve?

Én mindig mindenhol visszajövök.

A Géza, általában ezer forinton, elád

még hozzá örökáron... de mondja nekem, mi örök?

Amint lehet, lerázom az ipsét, s drága uramhoz

tűzön-vizen át hűséggel visszatérek.

Ezért híjjuk mi magát csak postagalambnak.

JÓZSI GALAMB Nem is tudtam. Találós. Ritkán tudja az ember

ilyesféle nevét... A hátunk mögötti világról

alig van sejtelmünk. Most, ugye, megvet?

A gutát! Azt vetem meg, ki a más feleségét

vásárolja magának. Maguk roppant szegények.

Géza torkán pedig lecsúszna egy hitbizomány.

De Józsi, én élvezem is.

GALAMB

JÓZSI	Fiasszony, mi kéne, ha volna?	EMIL	vagy Kacori...
GALAMB	Egy óriási lehardás. Hisz maga annyira ért a szavakhoz, ugye. Vágja a képembe, kiféle, miféle vagyok.	GABÓ	Kácsor... esetleg Kécskei Márton...
JÓZSI	Nem lehet ám csak folyton élvezkedni, Irénke.	EMIL	De hisz nincs is olyan!
GALAMB	Ha nem, hát nem. Persze a dologban akad kevésbé élvezetes mozzanat is. Például a Géza... Tőle ilyenkor egy barbár verés mindig leesik. És amíg újra vevő nincs, van gyakran nemulass. Irén, ne csinálja.	EMIL	Van éppen, csak nem megfelelő.
JÓZSI	Muszáj, másképpen nem szeret.	LEXI	Képzeld e nevet a díszes műsor legtetetjén.
GALAMB	Hideg leli, lázas?	EMIL	Legjobbnek hittétek... miért nem lehet ő?
JÓZSI	Megérezte az ipse, hogya távozni kívánok. Elzárta ruháim. Úgy kellett tőle szöknöm. Két napja nem ettem...	EMIL	Mert nem is annyira jó. Papirosnak az íze éreződik erősen e munkán... Az összecsapás meg kisszerű, bágyadt...
JÓZSI	Lesz itten búcsúesténk némely maradéka...	LEXI	Az imént ez az összecsapás még „tornyosodott”, s a nemzeti dráma süvített...
GALAMB	Miféle búcsúest? Hát mégis elbontják a tetőt fejünk felől? Ők már odébb is álltak?	EMIL	Kérdés azonban, hogy süvíteni kell-e a jó drámának avagy...
JÓZSI	A keze... mi történt a kezével?	GABÓ	Te Kécskei Mártont betűztél az imént? Pedig ez Kisfalvi Soma.
GALAMB	Azon gyűrüimet, miket nem ő adott is, mind letépkedte rólam. – Isten vele, Józsi, tartózkodó, finom írastudó barátom...	EMIL	Hát nincs nekünk szemünk, vagy a gyertya fénye kevés? Mert ez bizony ő!
JÓZSI	Ennie-innia kéne...	LEXI	No és ha Kisfalvi Soma?
GALAMB	Nem, nem. Utolérni őket az úton mielőbb. Visszakapni a férjem, néhány kedves szerepem. (<i>Köpenye szétnyílik</i>) No mit pirul? Mondtam: ruha nélkül szököm. Nem, azt most nem lehet... kedves, hova gondol? Sietnem kell, igazán... hol érem őket akkor utol?	GABÓ	A közéletbeni járatlanság maga bűn! És erről mondtad te, Emil, hogy papírizú?
JÓZSI	Első bormérés balra, Kerepesnél.	EMIL	(<i>papírt tép a kéziratból, és kóstolgatja</i>) Hisz épp ez benne a jó, hogy nem akar neki más íze lenni. Sem pörkölt, sem vadas, de nem is pisztácia – megvallya sajátlagos papírizét. Őszintesége erény! S van-e már drámánk Töhötömről?
GALAMB	Milyen más maga, mint mi. Mégis egy közülünk. Közöttünk egy leendő tekintetes úr. Tekintetes úrék közt csak dezertált ripacs. (<i>Elmegy</i>) Velük tart mindenáron, holott csak egy postagalamb. A célját vitatni lehet, de hogy célja van – azt nem. Siker, ha éri, kisszerű, inkább megalázó. Tüdejét vagy a vérét előbb-utóbb kikezdi a kór. Járja az országot hosszában-széltiben, sebten betanulva tucatnyi oldalakat egy-két alkalomért, egy kongó korcsmai színben, el-elmaradó étkezések s fizetés közt, oly hűvösökben, ahol már inkább gőzölög, mintsem hallik a szó. A deszkákra kiáll, és mondja, magyar nyelven, itt-ott legalább magyarul. A népek istene hogyha névsorolvasást tart, jelenlétünket lassan ez az egy igazolja csupán: a lerongyolódott, nincstelen magyar csepűragó. Engem viszont, úgy látszik, a jogtudományt kitanulva erősen vonz a rend, és az, hogy kötelesség számomra kényszerítő, nagybetűs fogalom lett.	LEXI	Kérdőjelezted imént: jó-e, ha a dráma süvít? Most megfelelek: semmi jobb nem lehet annál, mintha a dráma süvíteni kezd. – Nem szoktam, ugye, a szemszöveget váltogatni pillanatonként – noha az se lenne csoda, mióta nem kering velünk a föld, hintáztat minket inkább, rombolván szemszögeinket –, mindenesetre körbe kéne bókászni a világ irodalmát süvítés szempontjából, s megsüvítettetni azon drámai műveket, melyek eddig nem azt tették, vagy pedig azt, csakhogy nem eléggé...
JÓZSI	Az elbírálásnak örök színjátéka! Mindig akartad, s nem tudtad meg sohasem, miből áll, hogyan működik a nagy mechanizmus. Íme: Kilencedik jelenés.	EMIL	(<i>Beleszédül ellentmondásaiba</i>) Bomlott lelkű egyének, kilépek e körből, álnevemet sem adom.
PERGŐ	Hány jeligés koperta... bennük a név, a pályázó neve...	GABÓ	Pályázó közeleg. Az egységünket legalább látszólagosan nyálazzuk össze...
GABÓ	Botrányt ütök, ha kibontod.	JÓZSI	Nos hát, eldől a dolog?
LEXI	Csupán a világosság felé kívánnám tartani őket. Ami áttetszik ilyenkor, abból minden kitetszik...	EMIL	Bizonyos fokig el.
LEXI	A pályázat jeligés!	JÓZSI	Hogyan tud, ami eldől, egy bizonyos fokig eldőlni csupán?
EMIL	No de ennyire, Lexi? Gondolkozz picikét: a titok sérüljön, vagy a jól fundált társadalmi igazság? – Mögéje tartsad a gyertyát, ne elé...	EMIL	Csakis úgy tud, ifjonti lobogású barátom. Némileg eldől – ott aztán dőlésbe marad. Értesítést vártam.
GABÓ	Ki – sze – li...	JÓZSI	Nos, értesítjük, hogya nem értesítjük. Mert nem találtunk méltó művet...
		GABÓ	A színházi nyitásra maradt a jó öreg – és német – Körner <i>Zrínyije</i> .
		JÓZSI	Szégyen.
		EMIL	De klasszikus.
		JÓZSI	Egy véleményt legalább.
		GABÓ	Egy véleményt, Emil! Neki a kisujjába van a drámai mesterség, tőle csudát hall.
		EMIL	(<i>kisujját erősen szopva</i>) Nehézkes a nyelve, döccenős a meséje. Darabjában megvolt a lehetőség, de elment mellette. A lánynak nem Lajoshoz kéne férjhez mennie, és ha már megöli, ne méreggel tegye... inkább csak lője le a szeles Tisza-parton, hogy csak úgy süvítsen...
		JÓZSI	Bocsánat, de miről méltóztatik...
		DÖNTNÖK	(<i>jelenik a magasban</i>)

Mit kapcaskodik ez?

JÓZSI Már nem vak, Döntnök úr?

DÖNTNÖK *(két pingponglabda szemét egy példánnyal elütve)*
Mindig csak amíg olvasok! Hanem aztán
a karzati páholy plüssében meglátom a bolhát!
– Józsi, fűleljen: a nagybani olvasás folyamán
egynémely pályamű, minek tagadnók,
el-elkallódik, s bizony így járhatott
– nem állítom, hogy járt, de mintha rémlene –
egy rücskös tapintású, drappos kézirat...

JÓZSI Jaj!

DÖNTNÖK Bizony az lehetett.

JÓZSI Miért a múlt idő??

DÖNTNÖK Meg kell értenie! Emberi dolgok ezek.
Egy nagy szoríttatásban a kézírata
– gyanítom s röstellem – reteráti sorsra jutott.
Ez nem lehet igaz!

JÓZSI De, félek, igen.

Ne fájlalja. Az első kettőt ki sem adván
– a pályázati pénzt összekaparnunk sem sikerült –
harmadik díjnak is tekintheti azt, hogy a műve
mégiscsak egyfajta felhasználásra került.

PERGŐ A levonás végső jelenése – utána szűnés.

JÓZSI Olyat álmodtam, te Boldi, félek: igaz.
(Első, enyhe szívrohama veszi elő)

BOLDIZSÁR Döntsd el: rohamod van, vagy sebtben nekiülsz,
és javítod, amint azt én javasolom, a drámád. *(Listát ad)*

JÓZSI „Rosta” – aszongya. Hosszú. És elfogadhatatlan.
Szörzsált hasogat. S hol tán jót javasol,
ott idegen. Vidd a pokolba! De mégse.

BOLDIZSÁR Jobban megrághva talán lesz, amit megfogadok.
Rossz a szíved? Mindenkié. És nem csupán
egymás irányában, de pumpa gyanánt is.

– Csúsztass hideg vizes ruhát az ing
s a mellkasod közé. Balodban a rongy, jobboldban a penna –
balogoknál megfordítva –, ez most időszerű ábra. *(Elmegy)*

JÓZSI Gyerkőce koromban sosem sikerült sárkányt eregetnem.
Mindig lecsapta a szél. Vagy abbahagyta a fúvást.

Lutrin megálmodni a számot, horgon érezni halat,
nyerés pillanatának örülni a lapdán,
forgolódni a nyájas kapcsolatok közt,
érinteni azt, igazán kit érinteni vágytam
– nem sikerült. Sohasem sikerül. Ha nagyon
tüsszenteni kell, itt robban a fejembe belül,
mert még az sem sikerül. Nékem nem füst a teátrum,
sem a tollal összekapart varázsjeleim.

Az élet eleven vadonában akárhol
tüskebozótba csörtetni, vérezni tudok csak.
– Hol egy szekér, amelyen hazajussak?
Homokba, haza. Meleg homokba, nyugodni, haza.

PERGŐ Ez volna az első levonásvég, Herr Kommissar.

Jóváhagyását, sőt támogatást remélve...

A társulat beszállingózott, várja a verdiktet

KOMMISSAR Kis külön bejáratú pokluk, e pannon,
a vizsgálódás tárgya amennyiben az –
és életképtelenségük okát rögtön amint
nem külső tényezőkben gondolják feltalálni –,
a tendencia jó!

Zenei csattanás. Mindenki az arcához kap, mintha pofonvágták volna. Ábrázolat. Azon a szüneti sötét

MÁSODIK RÉSZ

JÓZSI *(frissen kiadott műve feltornyozott példányaival)*

Egy könyvbe vagyok. Kinyomattam. *Exegi monumentum...*
Különb a márványnál, mert megszólít, beszél
rólad, mikor már nem leszel, a könyved.
Lehet, hogy önkecsegtetés, de engem itt
olvasni fognak akkor is, midőn már
porhanyó düledék lesz mind, ami mostan
örökkévalónak igyekszik mutatni magát.
Kik engemet nem láttak s esmértek sohasem,
s kiket én soha látni, esmérni nem fogok.
Olvasni fognak! – Egyelőre azonban az élők!
Színitársaság ahol küszködik egy is
széles hazában, mind panaszkodik arra:
kevés a játszható, jó, magyar lüktetésű, igényes.
(Borítékol)

Koperta, címzés, exemplárt bele – induljatok szanaszét!
Ez már nem a zsenge, dramaturgus uram, amivel...

Boldizsár! „Rosta”-dnak hála, megizmosodott.

– Rólam most tudni kezd hát, és visszafel

százféleképp a világ... beleszedül az ember.

Írástudó, de olyan, ki valóban igényli

és szívből szólongatja a nemzeti drámát,

ó mennyi, mennyi van! És most önélik is

– a szó szoros értelmében – megjelenek.

Józsi, nem vagy te naiv?

PERGŐ Ki álmodik itt kicsodát?

JÓZSI Az álom enyém, s hozzátöröm én a valóhoz.

PERGŐ Igazságod vagyon. – Tartást bele, társak!

Más környezetbe lépünk. **Első jelenés.**

A Józsinak elfogadási aktusa otthon.

Elfogadási?

TÖRTELI ÚR Nem! Fogadási, dé betűvel.

PERGŐ Mit ér ez a vánnyadt, lanyha kisrealizmus?

TÖRTELI ÚR E szakma, ha bármire jó még, hát tüzet szítani, nem?

Érezzük a játékot, vagy nem jut soha célba!

Az olcsó semmitől a felfúj semmiig

terjedő skálán működni örökké –

én lassan sügni is beleörülök. Ti, játszani, nem?

PERGŐ Nyughass. – Az asztal zöld posztómezején

faragott feszület, állandó helye ott van.

KÉKH MIHÁLY *(Miklóssy alakítja)*

Már elveszetteknek hitt, megtért fiúnk!

Hadd öleljen keblére a város, második édesatyád.

PÓKH LAJOS *(Binét)*

Illetve anyád. *Urbs urbis* – femininum, ugye?

MÁKH BERTALAN *(Zebegényi)*

A megtért fiak mifelénk mindig kedvesebbek

a híveknél, ki tudja miért?

PÓKH Unalmas a hívség,

de csiklándó a megtérés, ha nem is

őszinte egészen... mit én ez esetben

nem föltételezek.

KÉKH Isten hozott, be sovány vagy.

Hányattál? No de itten minden téren

kigömbölyödöl majd!

MÁKH Saját termelésű borom! *(Kínálja)*

KÉKH *(exemplárt lapozván)*

„...köszönöm azt a helyet, melyen bölcsőm rengett,

amelyben egykor elnyugszanak majd jó szüleim.

S ha magam múlok el, égő szeretetemnek

bélyege megmarad.” – Drámád szépen dedikált

példányát nemes városunk nevében köszönjük.
Megtisztelő az ajánlás, s úgy hírlík, épületes
szép honfíú a tartalom is – keblemre, te Józsi!
Száz aranyforintok üssék kezdetnek a markod.
Érezted ebből is: nyitva az erszény meg a lélek.

MÁKH
PÓKH
KÖszönni akarja, de nem köll. Dunántúlon köszönjed.
Mert ottan a jószívű, emberi gesztus akár
a fehér holló. Míg nálunk fecskemadárként
ott fészkel minden eresz alján...

KÉKH
És írni azért
– kitetszik tán a szavából – tud ám a mi Pókh Lajosunk is!

MÁKH
PÓKH
Luigi, te! Magas fényű zsarátnok, cimbora, kópé!
Szépprózát művelek, és néha, szivem
ha nagyon felforrósul, hát rimelgetek is.

KÉKH
Nyájas felolvasások műfaja itten
kedvelt és kultivált. Múzsákkal és az üveggel
egyszerre édes a csók! E pohárt arra ürítsük!
PÓKH
Egy írogató személlyel több – ez maga nagyszerűség.
Írogatásnak egyébként olvasgatás a zsilipje. Minálunk
olykor jeles írok is, valóban jelesek, prelegálnak.
JÓZSI
Tevékenységetem én inkább nem nevezném
írogatásnak... ha ritkán is, de akkor írok.

MÁKH
Írás, írogatás – egy kutyának a kölyke.
Itten az élet az élet... Hajjaj milyen élet
köszönt ránk farsangkor... feje nagyságú a fánk.
KÉKH
És bokád dagadásáig a tánc...

MÁKH
Aztán a vadászat!
KÉKH
Minden időbe vadászat!
MÁKH
Tudsz-e vadászni, öcsém?
KÉKH
Nem tud, meglátni rajta. Csövénel fogja a puskát,
azt hiszi, lökni kell vele...

PÓKH
És hát szüreti
szőlőinkben a must? Az a pözsgés, kacagás...
összebuvasok, párra lelések...

MÁKH
Nem vagy még te koros.

PÓKH
Viszont már alügyész.
Van még a majális:
kirándulások a városszéli berekbe... hideg étel...
a csirkecsontok keresztbe törése, jelek
kiolvasása, fogócska, szembekötődsi,
eljegyzés nyárutón s csikorgós esküvő...
mármint a hótól a szánok talpa alatt.

MÁKH
Igyunk a legényre, közöttünk legény hogy ne maradjon!
Az én borom is van olyan, mint Kékh Mísué.
KÉKH
S férjhez adni való nagylányod egy szakajtó!
– Vesd össze most az enyémmel, ne a lányt, de a bort...
itt eme gömbölyű butykos, csókolj bele, Józsi...

Józsi már pityókosan földre huppan

MÁKH
Ne ebbe, amin csücsülök – nem bírod a bort?
JÓZSI
Nem szoktam.

MÁKH
Higgyük is el?
KÉKH
Ők ottan pálinkaivók
a színháznál. Minden időbe töményet.
Utána pedig megforgatják a nőket, igaz?
Mindenki megjár mindenkit – az isteni diva
fölosztja éjszakáját a hódolói között, mi?
PÓKH
Ürítsünk hálapohárt, hogy kilábalta a mocsárból!
A nemtelen beszédek és indulatok e tanyáját,
arra, hogy elfeledd! Ne irkálj több dialógust.
Mint tapasztaltabb pályatárs tanácslom.
Színházi koszt. Magasabb ízlésű gyomor
kifordul attól. Művelj szépirodalmat.

KÉKH (Józsihoz, aki bicskát von elő)
Mi a bú? Bicskázni akarsz? Ez jó alügyész lesz.

JÓZSI
Könnyebb olvashatóság céljából... hogy kiderülne,

nem irkáltam, de nem is irogattam, ez okból
csupáncsak szeretném fölvágni a példányt...

KÉKH
Nem inkább beragasztani kéne több olyan színi művet,
hamarkodva, miket fölvtak egyes kotnyelesek?

PÓKH
De ragadd magadhoz a szót... Szólj végre te is!

JÓZSI
Szépen fogadtatok. Érzem, szeretni foglak. –

KÉKH
Ez jó kis szűzbeszéd volt. Nem mondhatunk fecsegőnek.

PÓKH
Ha azon spekulálsz: szoknánk mi is át
csupán az égetettre, hát lópikulát, te reformer!

MÁKH
Mert az ilyen röpikézó tekintetű ifjak
mindenfélét reformálni akarnak... de jobb, ha tudod
Berci bátyádtól, tőlem: minden marad itt
úgy, ahogyan volt – és változni te fogsz, te bitang!

Pici pofonokat mérnek rá, itatják

PÓKH
Magától, mint a méz, lecsurog, beédesíti a létet!
MÁKH
Hát még a leányok, a nagy-nagy édesítő!
Ha nem akarsz holtra bántani, Józsi, vizitbe
elvárnunk hamarost...

JÓZSI
Megyek is! Jó itthon, csudajó!
Imádom az én sűrű vérű, korlátolt magyarjaimat!

PERGŐ
Második jelenés. Szerzői leleményem.

Fodros, habos leányalakok rohanják be a színt. Tapsikolás, viháncolás, lihegések

RICA (Macó alakítja)
Egy új házasulandó! Nézzétek: egy új házasulandó!

MACA (Jucó)
Milyen feszes nadrágot viselünk, alügyész úr!

TECA (Galamb)
Az arca nem szép... a nézése viszont... ajajaj!

IZABELLA (Zongorné)
Fess férfi...

RICA
Nem csoda! Színháztól szabadult.

RÓZSA (Rézi)
Foltos múltú alak, milyen romlott lehet maga, nem kell!

RICA
A környékben megfordult komédiások valahogy...

TECA
...szebbek voltak!

MACA
De hogy feszül neki, nézzed!

Röhögések, elrohanások, visszatérések

TECA
Szólaljon meg legalább... mondana már egy olyat,
amin legalább nevetni lehetne, no, Jóska!
Mielőtt még hírbe kevernének, hogy savanyú!

IZABELLA
Azért komoly, mivel ír. Mindent, amit ír
adjon ide, olvasni szeretném...

TECA
Nékem szerelmeset írjon!

IZABELLA
Ha azt akarja, hogy a fél városnak megmutogassák!

MACA
Erős a lábikrája, jó vastag a combja!

RICA
Emlékkönyvembe ha írna... csak ne sablonosat!

TECA
Válassza őt, a Ricát... ő egy egyéniség!
És mivelhogy idősebb, csak utána kelhetnek el.

Ricával unisono

Egyébként egyikünknek sem sietős. Imádott
szüleink házában aranyélet a részünk.

RÓZSA
Jóuzsi? Igaz? Ráferne magára egy emberi név.

IZABELLA
Nékem a Józsi is kedvemre való... Jaj, pirulok!
Mások, úgy lehet, vidorabbak, érettebb vagyok én.

TECA
Izabella, koros vagy, vénlány maradsz, Izabella!

RÓZSA
Vizitkor, az asztal alatt, hogy merte megnyomni a lábam?

TECA
Attól még nem lesz gyereked, vigyázzon, a Rózsa kacér!

MACA
Tetszünk neki mind! Né, hogy gúvad ránk a szöme!

RICA
Muszáj lesz elszánni magát. Ha széleskörűen
udvarolgat, egy-kettőre magára sütik,

IZABELLA hogy megrögzött kurafi... És fuccs az érvényesülés.
 MACA Inspirálnám magát, hogy sok szépséget írjon!
 RICA Káposztás bélesem, saját kreáció!
 RICA Ki jobban süt, ki szebben zongorázik.

Akadózó zongoraszó

IZABELLA Én sem csak a lélek... gyömbéres aprósütemény.
 MACA Kóstolná csak a csülköm... amilyen ropogós!
 IZABELLA Tudnám szeretni, szeretni szeretnék, mért nem lehet azt?
 TECA Hányadik nadrágot kéred már meg, Iza?
 IZABELLA Nem jó egyedül!
 RICA Még kérleled is? Pfuj!
 IZABELLA Én nem kérleltem őt, hanem fenyegettem!
 RÓZSA József latinul Josephus, csinálhatnánk belőle Zefit...
 TECA Foltos múltú alaknak mondta imént!
 RÓZSA Semmi sem érdekes őbenne – mit nézi a szám? –
 Csak a folt hátán folt múltja. – Mit ért maga ott
 a színháznál? Nem sok vizet zavart, mi, Zefi?
 Csak nézegesse a mellem, ledurrantják a hím rokonok.
 RICA Hozzá kezd hajlani már...
 TECA Ez a módszere mindig.

Elhátrál, hogy utánakapjanak...
 RÓZSA Hátrálgatok el ti isz, nem tiltja senki.
 MACA A disznót, amelikből kiállítottam a tálat,
 én böktem le, magam...

IZABELLA *Ich spreche deutsch*
und lese franciául...

TECA Öt izmos kis legényt
 hoznék a világra magának...

RICA Ez saját szonatinám...
 MACA A zsirossa a legizletösebb, na kapja be bátran...
 RICA Szívre ható kis szonatina... pá-pá-pi – pá-pá-pá...
 MACA A nadrágszíjat, ha belaktunk, mindent kierősztet...
 RÓZSA Halálíg egy bűzbe vele, mondhatom, csodaszép lesz.
 NÉGYEN *(Rózsza nélkül, unisono)*

TECA Vigyél el, végre vigyél el, könyörgök, végre vigyél el!
 Imádott szülői otthonomat ha nem hagyhatom ott –
 sarkig felpörkölöm, úgy segéljen engem az Isten!

A háttér zongorájának fedele becsapódik. Hatalmas dördülés.
Kakas kukorít. Rózsát kivéve mindenki el

JÓZSI Tudhattam volna. Magát nem fogja kakasszó.
 RÓZSA Nem mondja lemondón. Gyúlékony anyagból
 való vagyok, mint legtöbb gyöngye nő.
 Kezden vonzani, hasson a képzeletemre,
 érijen el valamit, vagy zülljön le egészen!
 Fogyjon le, nőjön, támadjon több jellege, érti?
 Ha se úr, se pojáca, árulja el: hogyan szeretek
 akkor magába? *(Futó csók)* Szót se. Űgyis csak beszélne. *(El)*
 JÓZSI Őt szeretem. Mindenkor a legkomiszabbat.
 Elátkozott szokás, de énrajtam kiüt,
 akár a mocsárláz, sok-sok vacogással.
 Immáron ő dideregtet, s mind elhallgattatom
 eszem tiltásait, s tudom: csak utánamegyek.
 Mert nékem, amit így leszakíthatok, semmi se kell.
 S őbenne egészen el van veszve az Éden.

Pergő szótlanul, hármast mutatva ujjával, át a színen.

Harmadik jelenés

KÉKH *(immár vadászöltözetben)*
 Azt a leányt ne igen nézdegéljed, ecsém.
 Hozzad túl magasan van. Az én lányom, ugyanis.
 Lesznek itten familiák, igen jók,
 kik tégedet örömet befogadnak. Mondjuk: Mákh Berciék...
 vagy mások. Az ember mindig tudja helyét.

Nősülni viszont köll. Nem járhat ki örökké
 – mint hallom – a városvegre, Klotildhoz. – Egy tapsifüles!
 Hova nézel? Tehát a leányom után nem. *(Tüzel)*
 Hozd el, Csibész. Így köll célozni, ecsém.
 – Éjszaka, hallom, olvassz. Az utcátokba beszélük:
 világos az ablakod éjjel. Nyugtalanító.
 Egy éjszaka olvasó alügyész külön hírébe kerül,
 s nemigen jut előbbre. – Ottan is egy, no, ereszd rá!
 Már elinalt.

JÓZSI
 KÉKH

Bizony elfut a nyúl, s eliramlik az élet.
 Meddig akarsz még pártalan Miskaként bókolni a széken,
 ha már fölállni nem tudsz, lecsúszni még nem?
 – Az én kedves feleségem bárhonnán az ágyra cibál.
 Tudja a forszát! – Rideglegény ne maradj!
 Őket a padlati légvonatot viszi sírba vesén át.
 – Miket írsz mostanság? Mert panaszkodik Mike szomszéd:
 hullnak a méhei, annyira perceg a tollad.
 Beledöglenek, érted? Érzékeny állat a méh,
 szokatlan zavarás ha éri, hullani kezd. *(Tüzel)*
 Mesterlövés, szó ami szó. Apportirozni, Csibész.
 No most, odapörkölj! – Süsd el a gyíklesőd, vagy
 gúnydalba szó a vadászegyleti tagság. Jut eszembe!
 Akarnád-e vezetni az egyleti naplónk?
 Róhatnál bele ezt-azt, ha már föltétlenül
 muszáj a ténát eregetni magadból. – Ahol egy...

Józi elsüti fegyverét

Máriám! A Csibész! Meglőtte a kutyámat!
 Rogyassa reája az égboltot az isten,
 a nádvágó, kaporszakállú, rühes Jehova!
 Hogy süllyedne pokolra, égne százezer évig
 a kétbalkezű, gernyás, herélnivaló!
 Zuhints le reám, magas Ég, egy dézsa megértést,
 hogy ne rugdossam, amíg aprófát nem pisál!
 A lányom nézdegéli, éccaka olvas,
 nappal méheket öl, vadászaton kutyát!
 Megtérítem.

JÓZSI
 KÉKH
 JÓZSI
 KÉKH
 JÓZSI
 KÉKH

Boldogtalan. Micsodát?
 A boldogult Csibészt, ebedet...
 Hogyan képzeled azt?
 Illetményemből ha levonnád... hó elején.
 Nem ezt, hanem azt, hogy pénzzel jóváteheted?
 Hány tucat évig akarsz robotolni e végből?
 A glóbuszon nem szimatolt ilyen kutya még!
 Megsértem, ha mindössze aszondom: intelligens.
 Kölyökkorában fölismerted az almon:
 géniusz született, egy magyar vizslaszeni.
 Kis csonkját ahogyan csóváltatva szökellt
 az ember elé... jaj, jaj Csibikém... a szemed!
 A rothadt, koszos életben még ki tekint ki
 lelkének ablakán úgy, ahogyan te, kutyám?
 Mozdul. Tán csak megsebesült... elviszi még.
 Tisztában volna vele, ha úr lenne, ecsém:
 a nemes állatot sohasem részletekben,
 egyszerre öljük le. Ég veled, jó kutyám. *(Kegyelemlovés)*

PERGŐ

A most következő – **negyedik** – lugas-jelenésben
 halk zúgásra kérem fel a tisztelt társulatot.
 Tömegzaj gyanánt szerepeljek? No azért ez...
 Az életszag miatt van erre szükség.
 A nyári kertben elengedhetetlen a zümm.

BÓRKEY
 PERGŐ

BÓRKEY
 ZEBEGÉNYI
 RÉZI
 ZONGORNÉ

Te a velencei mór – én meg a zümm legyek?
 Betáncolhatnánk méheraj gyanánt...
 ... egy méhkirálynővel az élen... zümm-zümm.
 A királynék általában én vagyok.
 Bár méhben, tudja mit, magára passzol.
 Megint megkontyolom, ha nem hanyagol.

RÉZI

A társulat kényszeredetten zümmög

PERGŐ Könyörgök: monotonul. Értsétek meg: az a dráma.
RÉZI Az egyhangúságra szerződtes méheket.
BÖRKEY Egy hulló, vén here hogyha lehetnék, kit a Józsi tollának percegése kivégez... Zü-zü-zümm. *(Elzuhan)*
TÖRTELI ÚR Sárga potrohúak, mi? S feketén csíkosak.
Be csontig a felsőbbségnek... osztrák színű férgek!
PERGŐ Maga nem hogy uszít, maga sűg. – Te légy az anyja keze.

Zongorné boroskancsót nyújt be Józsinak, ő csókkal illeti azt.
A társulat egy darabig ügyesen alázümmög a szónak

JÓZSI A gyomrom akár a tarisznya, és minden étkezéssel belecsúsztatnak egy-egy paprikás ágyúgolyóbist. Vastag lé tetején kerek pénzekbe reszket a zsír. Bab formájúra bomlik, piskótásra horpad – mozgásnak számítom már ezt is errefelé. A társasági élet nevű játszmat most tanulom. Aki éppen nincsen a körben, mind terítékre kerül. A reá vonatkozó beszédet hallva, talán elájulna vagy szörnyet halna nyomban, hisz még a bélmozgásait is kibeszélik. Hát még a honfiú puffogások! Újra és újra hallod ugyanazt ugyanattól. Elsőre egyetértesz, huszadszorra lebókolysz, mire századszor mondja, ölni tudnál. – Óriási fehérségét a papírnak fölszántanom így, egyre reménytelenebb.

VÉGHELYI *(Ercsey alakítja)*
„Jó hogy talállak, ó de mért hogy itten talállak...” – Édes egy komám, megismeresz? Véghegyi Jóska... druszád...

JÓZSI Engem keresel
itt a világ peremén?

VÉGHELYI S ha távolabb,
másik naprendszerben kéne kutatnom,
föllelélek azon dimenzióban is!
– Bemutatjuk.

JÓZSI Mindig itt körmölgetek,
a Városházán az élet ha elcsöndesedik.

VÉGHELYI Odakint van a zászló... egy szál rabotok sincs?
JÓZSI Nyárra kifognak olykor. A szegényt sokkal inkább a tél próbálja meg.
De mintha imént...

VÉGHELYI Bejelentem igényem
a Ritter szerepére...

JÓZSI Kinézem tebelőled.
Már az ánréd is ügyes volt...

VÉGHELYI Nem csupán ügyesen,
istenien fognám alakítani, meglásd.

JÓZSI Hol is vagy most te, druszám?

VÉGHELYI *(szíven szúrva)* Persze nem országos a hírem...
Télen Fehérvárt működünk, nyáron amerre lehet.

JÓZSI Egyébként magamnál vagyok, lévén a direktor.
És társulatod? Vannak, akik darabomban tudnának nyújtani szépet, emlékezetest?

VÉGHELYI Számos volt kollegád... például Széplaki Rézi,
úgy is, mint Bozóné...

JÓZSI Hát mégis hozzáment a Bozóhoz?

VÉGHELYI Melindát néki szánom...

JÓZSI Már el is olvasta talán?

VÉGHELYI Kiírta. Tetszik neki. Lévén benne... tudod mi, ugye?

JÓZSI Az a háborodás... jaj, hogyan fogja csinálni!

VÉGHELYI Készülj fel rá: egy nyílt színi haldoklást is fog még akarni...

JÓZSI A majd megmondtam mit akarjon!

Úgy kell és fog meghalni, amint az írva vagyok.
Mikorra tervezitek?

VÉGHELYI Gondolnám, szezon derekára.
Addigra kezünkben lesz a licenc.

JÓZSI Ki a cenzor?

VÉGHELYI Egy Mitscherlich Árpád nevű felmagyar osztrák.
Nagy mű- és nőbarát. Mindent átenged, amiben a bécsi Burgot nyílt színen nem pörkölik fel.
Ritka madár az ilyen, ki kezünkől eszik

JÓZSI *(poharat emelve)*

VÉGHELYI Arra, hogy még ezt is békésen fölcspigeesse.
A déli bor ha tinálatok ilyen, este mit isztok?
Kobakom súlyát kezdi nyögni nyakam...

JÓZSI Jövőre pedig
itten is eljártsszátok... nagy, magyar szívű város.
Ujjongva fogadnák, és kapóra jönne, hiszen állandó színház tárgyában mesterkedem éppen.
A régi mézárszéket kívánnám, hogy átalakítsák...
Birkatürelmet igénylő, rágós procedúra.

VÉGHELYI Színre citáljuk minden erőnkkel mozgalmas remeked,
melyből a honszeretet, mint vulkánból a lángnyelv,
úgy csap ki. És ha csak gondolok arra,
hogy mondhatom ezt a textust, beleborsózik a hátam.
– „No nézd ezen kevés haját” ... kopaszon kell vennem a figurát?

JÓZSI Sőt. Éppen hogy dús hajadból
pár szálat az ujjad közé csippentened, így...

VÉGHELYI Éljen a szerző!

PERGŐ **Ötödik jelenés.** – *(Egy boltíves ablak alatt)*
(A delectánsokhoz)

Túlsó felén a lugasnak ott a szükséges elem.
Mindent én tudjak? Fordítsátok oda.
– Teátristánéink gondja: készül a jelmez.

Öt női szereplőnk kosztümöt varr

Józsi, te mostan használd fel kurta szünésed,
kenjél a képedre némi parasztvereset.
Szedjél föl súlyt oly arányban, ne kövér légy,
az sose voltál... csak kezdj, tudod, nehezedeni.
Ha szádhoz áll, itt-ott „őzés”-re is vetemedhetsz.

TÖRTELI ÚR A falmelléki, megrögzött kisrealizmus!
A barikádokon, ott... majd lesz mindennek színe, súlya!

MITSCHERLICH *(Porpáczy alakítja)*
Mit varrnak a hölgyek? Katus édes, megsűgja nekem,
mit varr maga itten?

ZONGORNÉ Új darabunkhoz a jelmezt.
Nem is annyira varrjuk, mint inkább alakítjuk.
Nem futja a pénzből.

RÉZI Mindent fölemeszt a cenzorok fizetése.

MITSCHERLICH Ön, Rézike, mindig kékben?

RÉZI Ha egyszer azt szeretem.

MITSCHERLICH Mit formáland remekbe?

RÉZI Majd rájön, hogyha megnéz.

MITSCHERLICH Önökkel mindig mindent. S melyik ebben maga, drága?

GALAMB Egy büszke német udvarhölgy leendek.

MITSCHERLICH Biborpalást, Kätchen?

ZONGORNÉ Királynői palást.

MITSCHERLICH Félig-meddig civilben is királynő.

Az a szép zengésű orgánuma...

RÉZI Zengeti is majd.

ZONGORNÉ Nem is csipogok, mint a pintyökemadár.

Vonulok, s kicsit elnézek mindenki felett...

közben fondorkodom is. Parádés szerep.

MITSCHERLICH Mennyibe fog menni általa, már ígérkezik az. *(Kínálgat)*

RÉZI Elcenzúrázza előlem a fényt. – Nem kell a cukorja.

ZONGORNÉ „Öcsém ne csináld. Vagy ha igen, hát ügyesen.”
 MITSCHERLICH Egy bonbont, Kätchen? És mire is jut a hölgy?
 RÉZI El sem is olvasta? Derék!
 MITSCHERLICH Nem elég, ha átlapozom?
 A színházban az a jó: egy kaptafára megy.
 Ez erre fut ki, az arra, nincs túl sok variáns.
 GALAMB Darabja válogatja. – Ezt ki írta, tudod?
 A Józsi, imádód.
 RÉZI Józsi majd minden imádóm.
 Az egyik irkált... ügyesen. S ügyetlen imádott.
 GALAMB Olvastad a drámát? Vagy csupán saját szereped?
 RÉZI Hallom még az egészet elégszer a próbán.
 Veszekedni akarsz?
 MITSCHERLICH Hölgyeim, ilyen darabocskán?
 Éppen elég gondjuk lesz vele vinni, ahogy
 döccen a célja felé. Ólmos história.
 –A pamfletírók meg a költők dolgaival
 sokkal több a bajom... Bár mintha mostanában
 nyugalmasabb idöket élnénk, nem igaz?
 A császár letett arról, hogy körülheggyék,
 beéri a jó szándékú passzivitással.
 – Hol is hát az a példány? Nem épp arra ült rá?
 (*Élveszi Zongorné példányát, lapozza*)
 Mondom, elegancia semmi. Olyan vértolulásos.
 RÉZI Akár az elkövetője... be találó! Bámulatos
 maga Árpád, hogy a mi szakmánkhoz is így ért...
 MITSCHERLICH Némi érzékkel, esetleg, ha bírok... de azért
 még nem merném művésznek nevezni magam.
 RÉZI Persze ha nem kéne a kulisszák mögött
 végezni, mint szerzőnk kobakjába vette...
 Katus bezzeg kifekhet... a nagy szcéna övé,
 amikor megölik...
 MITSCHERLICH Megölik? Kicsodát? A királynöt?

Hosszú csönd

RÉZI Úgy rémlik... nem biztos... én akkor sem vagyok
 a színpadon... addigra eltüntet a szerző...
 Maradt egy kis nyílt színi háborodásom.
 – Női társaságban nem olvas úriember,
 még ha a foglalkozása is az... Árpád, ide nézzen:
 hát mért nem jó a szememhez a kék?
 MITSCHERLICH Ez csúnya dolog.
 Édelgünk, csacsogunk, csücsörítünk,
 mintha szívelnénk egymást. Közbe nekem
 – no itt van, nyílt színen megölnék egy királynöt.
 Csapdába varrnak és dúdolnak itten engem.
 Ez mégiscsak egy explozív, gonosz írás,
 durranóporral még a döccenőiben is.
 Sőt. Azok épp arra valók. Valódi címe ennek:
 „A cenzort lefokozzák, kényszernyugdíjba küldik.”
 Várfogság sem kizárt. Nem sok. Két-három év.
 Elszongítottak ügyesen. Közben egy izgága magyar
 fölkennt királya nevébe nemcsak hogy beledőf,
 de még nála különb is. – Mit von le ebből a néző?
 Gusztust, nem, vérszemet kap, hogy a német
 nyelvű felsőbbiség életére törjön. – A tüt
 máris úgy fordítja felém mind...
 RÉZI Árpi, ne bomoljon.
 Akinek nincs, az ne működtesse a képzeletét.
 MITSCHERLICH Képzelet híján hogyan is tudnám kitalálni,
 mit forralnak az álnok, hitszegő szittya agyak?
 RÉZI Narancsos vaddisznó az esti menü
 az Arany Fácánban... Ma elvihet vacsorálni.
 MITSCHERLICH A cenzor képzeletének fel kell érnie mindig
 a poétákéval, vagy kigyúl a világ,
 s elemészt titeket, szép, ravasz, ostoba nőket a tüz!

ZONGORNÉ Ne érzelegjen, inkább tiltsa be.
 MITSCHERLICH Megvan.
 Grillparzer megfelelő tárgyú darabját
 ha most előkapják, nem vész kárba a kosztüm. (*Elmegy*)
 ZONGORNÉ Azt a hülye, locska nyelvét ha kitepném...
 RÉZI Ha vakon megtalálja, próbálkozzék vele.
 – Egyébiránt bánom... igazán nem akartam...
 a darab jó kvalitás... érzem, és még el is
 fognám olvasni...
 ZONGORNÉ Késő. Mert a maga
 fölös fecsegése örökre elvágta az útját.
 RÉZI Észbe vehetné, ha volna csöppnyi esze:
 szerencsénk, hogy időben kitudódott,
 ami romlásunk okozta volna utólag.
 S mi az, hogy örökre? Némi kis finomítás...
 ha nem bökkik le magát... talán csak fujtogatják,
 amikor belép, s megmenti a nem tudom én ki...
 GALAMB Ó ha létezne egy cenzorvész nevű kország,
 leimádkoznám az égből – hadd telne a cenzortemető!
 KOMMISSAR (*be*) Mindig a szűk látókörű, vaskalapos cenzor a bűnös.
 A nyíltan uszító mű, az sohasem. A cenzor csak tiltani képes,
 a konszenzus útját nem ismeri, nem keresi...
 PERGŐ Hogy ráértett! Épp most szándékozunk egy
 igen fain jelenésben azt kifejezni, amit
 ön pendít, a Hatóságának e többsíkúságát.
 Ügyes játszóként őrzöm emlékezetemben.
 Kezét a szívére: nem hiányzik a színpad?
 Már jó is, ahogy néz, mondja, kreálja...
 segítsen kitalálni egy járható utat!
 KOMMISSAR Már rémlik is valami. Mit szólnának ehhez:
 a király nem király lenne, de borkereskedő,
 nagy nemzetközi hírű, kisstílvé ne váljunk.
 És vérmes főurunk az ő hú cégvezetője.
 Első a kötelesség neki mindig. Egy *tüchtig* férfiú.
 Na már most: a kereskedő elmegy Galiciába borért,
 nejére ruházván a teljes ügymenetet.
 Ó keményen, mert rátermett vezető, nekilát,
 irányítja a boltot, hogy csak úgy ropog.
 Ámde van neki egy ott vendégeskedő buja öccse,
 a szép, szende cégvezetőnére ki szemet vet,
 s lézengő cinkosával, egy szász vívótanárral
 – akit később lebök, de ez még messze van –
 kifőzik a tervet: szépen leitatni a nőt,
 búgatóport poharába, aztán *allez hopp!*
 A tervet a szó szoros értelmében nyélbe ütük.
 Rájön a cégvezető, őrjöng, és az egészért a
 főnökét okolja, nem is joggal.
 Kerítőnek nevezvén, elszabadulnak az indulatok.
 Neuralgiás pontján a darabnak így az ölés
 magától értetődő, nem kísérti a köztudatot,
 hogy más kereskedőnek szintűgy megölhetők.
 – Na már most: a férj hazatérve megtudja, hogy özvegy...
 de jó ember és fejlett igazságérzetű lévén,
 megérti a cégvezetőt, s tettére bocsánatot ad.
 Maradhat minden egyéb. Örüljön meg a cégvezetőné,
 müljön ki a színpadon túl avagy innen,
 csak ne lábatlankodjék, ha egyszer elbukott.
 Forronghatnának a borkereskedők is,
 s panaszkodhat egy koldusi sorra jutott,
 kinek pincészetét megette a penész.
 – A cégvezető, akit egyfelől annyi csapás ért,
 másfelől annyi méltányos megértés –
 épp úgy és annyira megsemmisülhet,
 mint az originális anyagban. Mindennek adott
 a megfelelője. Ha keveslik a cégvezetőt,
 legyen felőlem akár városi főtanácsnok,
 horgászegyleti elnök... Persze minden lehet

másként is, csak úgy lehetetlen, amint van. Egyébként a teljesítményt szemügyre véve: bravó!
 És önnek is egy!

PERGŐ
 ZONGORNÉ Remekelt!
 RÉZI Nem áll be közénk?
 A hízelgés nem kenyerem, de kit egyszer megérint a dolog...

GALAMB Nem csak zsandárként lenne jövője.
 KOMMISSÁR Nos, megcsinálja-e így? Hajlandó-e a szerző engedményre? Ha nem, magára vessen.
 (Leteszi az inkriminált példányt)

JÓZSI (fölvesszi az exemplárt)
 Mégiscsak azt mondta: „bravó”! És hát ez is valami. Hosszú időre visszatekintve ő egyedül okozott nekem némi csekély sikerérzést. Amellett, hogy hát... elvágta a torkom. A fájdalom túlteng az elegyben, de szinte megéri.

PERGŐ **Következő jelenés:** a varázspálca törése.
 (Ismét Boldizsárként)
 – Józsim, ezer éve, de van már négy vagy öt is!

JÓZSI No nézd csak, Boldizsár!
 BOLDIZSÁR Átutazóban
 Szeged felé.

JÓZSI Tehát erre fogsz élni, közelben?
 BOLDIZSÁR Ha életnek híhatjuk a lehetséges jövőt. Werther alapmű. Olvastad-e? Kölcsönadom.

JÓZSI Nem kedveltem öngyilkos melankóliáját.
 – Tanácsaid nyomán, viszont, tudod-é: átdolgoztam a drámát, s bizony hogy lábra állt.

BOLDIZSÁR Örvendve vettem a példányt. Mi a sorsa?
 JÓZSI Épp temetem.
 BOLDIZSÁR Nincs ahol színpadra kerüljön...
 JÓZSI Erős a gyanúm:
 el sem is olvassák. Senki, sehol. A végső oldalakra, tudod, mindig odaírom: „Ki eljutna az olvasásban idáig, dukál neki tőlem egy faragott gyümölcsfa pipa.” Azt a pipát még senki se kérte...

BOLDIZSÁR Mért nemdohányosoknak küldötted magadat?
 JÓZSI Nem! Ennyi nemdohányos... kizárt. Már gyanakodva méregettek a postán, hol télidőben, naponta többször is, faggatóztam: nincs-é levelem, értesítesem?

BOLDIZSÁR A várakozó feszültségével a válasz esélye fordított arányú. Szimpla matézis.
 JÓZSI Mindennél elborzasztóbb az egyöntetűség. Hogy semmi visszhangja ne keljen, ha kiáltasz...
 BOLDIZSÁR A hasonló ordibálásokra egyre inkább egészségtől kicsattanó közöny, visszhangtalanság válaszol, vagyis nem válaszol. Tihanynek echója, néhány lépcsőház és csarnok ritka kivétel. A világ nem érti, csak azt, amit már hallott valahol. Ergo: minél inkább magad vagy a jel, annál kevésbé érdekel... Mit csinálsz?

JÓZSI (a visszkapott példányt más írásai közé, ládába temeti)
 „Több öltre ásom föld alá s a tenger eddig mérőlánc által el nem ért mélyébe hánynom könyvemet...”

BOLDIZSÁR A jót
 Shakespeare-től kölcsönözzük.
 JÓZSI Onnan, ahol van.
 BOLDIZSÁR Hát a varázspálca törése?
 JÓZSI Csak figyeld!
 – Ez nem varázspálca, mindössze egy lúdnak tolla.

Varázsolásra képes, de nem az én kezemben.
 A képzelet olykor becsapott, hevített, mint szokta a delectánsokat is...
 játékban az valék, ebben is az lehettem.
 – A meg nem értettek pózaitól mentsél meg, Uram!
 A sértett emberek kiállhatatlan grimaszát a képmre száradni ne hagyd, hogy majd a tükörfől folyton az nézzen engem... Nem lehet mindenki varázsló.
 – Magadról szólj: mi baj?

BOLDIZSÁR Egy számítás.
 Az önkéntes eltávozást indokoló jelenségek sebesen sokasodnak, mint példának okáért a járványos elmezsugor. A végeredmény pontos és vitathatatlan. Ép elmével kizárt, s nem is muszáj kibírni. (Elmegy)

PERGŐ Hiába próbálnám, nem juthatok be ide. Színészkorában persze a Józsinak is azt mondták volna: coki! – **Az Úri Kaszinóban.**

Tarokkozó urak társasága

PÓKH Nem keresztényi dolog az életbe belehalni. Öngyilkoló barátod egyházi eltemetése ügyében exponálni magad, főhivatalnok létedre, Jozsóskám, meg kell rójalak érte.

JÓZSI (enyhén ittas)
 Misu bátyám, hol a napló? A vadászi. Vezetni akarnám. Már majdnem lőttem egy nyulat. Beírnám élményét az elszenvedett kudarcnak.

KÉKH Nehogy tücsköt-bogarat belehordj! – A pagát!
 JÓZSI Jut eszembe. Mikor ugye jut semmi eszembe.
 MÁKH Élcesen, kiskomám, ne ám búval toszottan!
 JÓZSI Rendbe van, élces leszek, élces...
 KÉKH Hisz nincsen is humorod.
 JÓZSI Kezd belém gyökerezni! Csiklándani néha!
 KÉKH Nem rovarféle az, te bitang? Leütöttem.
 JÓZSI Nem gondolnám bogárnak, mert idebenn vacakol...
 MÁKH Hagyjad neki, próbálja, nem írhat mindent a Lajos.
 PÓKH És ha belébukik ő, még mindig átvehetem.
 – Ezt aztán elfogtuk, pedig hányta-vetette magát.

JÓZSI Megköszönöm a bizalmat.
 KÉKH Ha már így benne vagyunk: a kezdődő farsang csúcspontja leend a maszkabál... annak megrendezését – ha már ilyen fárasztóan tevékeny ember vagy, ecsém – elvállalnád-e?
 JÓZSI Örömmel.
 PERGŐ Már ott is vannak a lányok!
 TECA Ne olyan megszokott figurák, legyünk most más egyebek.
 RICA Felejtük a sablont!
 TECA Lehetnének példának okáért gyümölcsök.
 IZABELLA Nagyszerű ötlet. Foglalom a barackot.
 RÓZSA Az hamvas, édesem... De lehetnél őszibarack.
 TECA A kajsi én leszek, a Rózsa lehetne cseresznye, ananász te, Rica... te pöszméte, Izabella leginkább a dió... nem örülnél a diónak?
 IZABELLA Ó mondja meg, mi legyenek! Józsi, mit proponál?
 Csak ne diót!
 MACA Én nem kívánok lenni gyümölcs.
 Inkább sütemény. Fánk, bukta, ilyesmi... kalács!
 Krumplis pogácsa, amelikben matéria van!
 MIND Habcsók! Gesztenyeszív! Rétes: mákos-tökös.
 Túrótorta! Grillázsos mandulás prec!
 Linzer! Francia krémes! Marcipános rolád!
 JÓZSI Nagy teátrumi rollék arcmásaiban kéne jelenni.

MIND Kis szövegek megtanulása fokozná a hatást...
Ez a jó! Híres színházi nőalakok! Nem rossz.
Zseniális a Józsi!

RICA Biztos felismerés szöveg által... Józsi, remek!
Jártas a művészetbe, hiába, professzionátus.
Szeretnék lenni Yolanda!

TECA Adelinda meg én!
RÓZSA Nem adom Adelindát, jobb, ha nem is spekulálsz.
IZABELLA Lehetnél a csábos tekintetű Gudrun, te őt feded, édes.
Adelinda, érzelmileg, nekem volna való...

MACA Mit éröz ő, amit én érözni ne tudnék?
TECA No hadd legyen én Adelinda, te Yolanda...
Ha Emmelina te lennél, mit szólnál, Rózsa, édes?
RICA Most már én is Adelinda szeretnék...

MACA Ronda moszat!
MIND Ikszlábú! Pletykafészek! Felvágós liba! Dög!
Vérbeli intrika! Szarkeverő! Hurkaleső!

JÓZSI Kérem, kisasszonyok... itt volna Júlia, Shakespeare
remekéből... vagy Kleopátra... esetleg Desdemona!
Magának a mozgékony, vidám Puckot ajánlom...

TECA Arra megy ki a pakli, fogadjunk, hogy Adelinda
a Rózsáé legyen...

JÓZSI Nem! Adelinda senki se lenne!
Vagy bánom is én, legyenek mind az öten.

RICA Ha nem az van, amit ő kieszelt, már vonogatja a vállát?
IZABELLA Elképesztően közönyös.
MACA Nyitva feledte a sliccét! (*Őrülden kacag*)
TECA A Józsi tönkrement színházi álmait éljük?
Nincsen hozzá kedvem. És a bálra el sem jövök.

RÓZSA Vagy, amint évek óta, hollandi menyecske leszel.
TECA Normann várkisasszony voltam csipkébe talpig.
RÓZSA Csak a sajt hiányzott a hónod alól, szegény kicsikém.
MACA (*a dühében zokogó Tecához*)
A legközelebb írd ki magadra, mi vagy!
Hogy én pöszméte legyek? Sírj csak – és légy a sajt!
RICA Finom kis rendező. Azt hittük, ehhez ért legalább.

A lányok elhagyják, Rózsa marad

RÓZSA Kérem a gyümölcsfa pipámat.
JÓZSI Nem igaz!
RÓZSA Nem túlságosan udvarias.
JÓZSI Nem, nem lehet az!
Oda nyílt ki magának a könyv?

RÓZSA Mondom, hogy sérteget!
JÓZSI Grácia főmnek, kibírta odáig!
RÓZSA Bírjon magával ön is!
Ne szorítson, már mind idénéz. Szép a darabja.

JÓZSI Azt mondja róla: „szép”? Mi ez még mindahhoz
képest, ami bennem, ha magát... ha ön engem...
muszáj megcsókolnom...

RÓZSA Elment az esze?
Megérdemelné persze, de itt lehetetlen.
JÓZSI Hát akkor másutt... jöjjön...

RÓZSA Türelem!
JÓZSI Rózsát terem? – Elég a kishitűségből.
Magamat most a homok pergésének útjába vetem!
Egy könyvtárt teleírok! Csupa remekmű
fog kikerülni a tollam alól... A homályban
rejtőző soraim s az ön szemének a fénye...
minő találkozás! Ez fogja táplálni erőmet,
nem járt csúcsokra röpiteni párbeszédeimet...
Érintse meg, könyörgök, a hátam. Tapintja-e ott:
szárnyam kezd növekedni. – Dicsérjen még egy keveset.

RÓZSA Drámája nemes veretű. Igaz jelenések,
élő alakok. ha talán...

JÓZSI Kifogást ne! Az égere!

Ne most, mikor épp lebegek... Sose hittem,
hogy éppen ön méltat figyelemre... A csókot...
kiérdemeltem, aszondta...

RÓZSA Nem érti? Elűz,
ha nem tartózkodóbb. Apám figyel.
Most szépen társalogjunk.

Társas tánc kezdődik

JÓZSI Hogyan került ez a könyv
a kezébe... a könyvem? Áldott a pillanata.

RÓZSA Gedeon, hisz ismeri őt, mutatta nekem.
„Ki ennek elkövetője? Csak nem Józsi, alügyész úr?”
„De, azt hiszem – feletem –, s érdekel... ideadná?”
Mint unokafivért, igaz, csak távolít, tegezem.
Kedvesen kölcsönadta a könyvet...

JÓZSI Gedeon...
RÓZSA Volt bécsi testőr hadnagy, lelkes irodalmár.
Tavaly s tavalyelőtt járt itt a szüretkor.

JÓZSI Igen.
RÓZSA Beszélgettek, nem is egyszer.
JÓZSI Kétszer, igen.
De nem adtam neki könyvet, nem nézvéni ki belőle,
hogy érdekelné a betű...

RÓZSA Ő igen becsüli,
s ön róla így vélekedik? A könyve Pozsonyban
került a kezébe...

JÓZSI Igen? Oda küldtem, igen.
RÓZSA Ő egyelőre ott él...
JÓZSI Színházi élete s művelt
társasága lévén oda több kötet is ment.
Egyelőre... Pozsonyban... tegeződve... hogy is?
Hogy mer így nézni és rám tenni a kezét?
Apám közelít... Sajnos, alügyész úr,
nem mulathatom itt tovább magával időmet...
A következő táncot elgértem...

RÓZSA ... Rózsám, egy pillanat!
RÓZSA Tulajdon érdekében a birtokos ragot
soha – érti? – Hogy mért él egyelőre Pozsonyban?
mert esküvőnk után itten fog élni velem.

Rózsa elhalad, Józsi szíve görcsöl, nyomkodja

KÉKH Ön úri társaságban zavart kelt, alügyész úr?
Szívrohamot kap itt nekem a lányomért?
Botránys vakmerőség. Ehhez ön kicsiny ember.

PERGŐ Mindenki el. A szívroham marad.
Színváltozás. Ismét a Városházán.

MÁKH Látod? Az én lányaimért görcsölhetne akármid!
Rica folyton kérdez rólad, Tecám meg egyre mesél.
Így már a kisebbiket is elkezdted érdekelni, бүдös.

PÓKH Nem kedvedre alakulnak a dolgok? A „megjőzanodott
tarisznyájú nótárius”, ahogyan
naplónkban te magad jelölöd magadat,
már egy maszkarabál erejéig se talál
vissza a régi elembe? Adj hálát, ha ez így van.
A jó alügyész nem föltétlen muszáj...
hogy újszerű bált tudjon rendezni... és a bálnak
se muszáj föltétlen újszerű lenni...

KÉKH Jó alügyész?
A borszagától eltekintenék...

MÁKH Züllik a kópé, oda nézz, szíven a vizes rongy!
KÉKH Hisz mindnyájunknak kaderszaga van, s ha a Krisztus
innét szabadulni le tudna, tántorogna igencsak
a borgőztől, mit az évek hosszú során át
a zöld posztón álldigálva, merengve beszívott.
– Akarsz-e maradni aggkorodig alügyész?

MÁKH	Ágyazva tenéked a hosszú-hosszú toporgás, szemlélve mindig a mások előbbre jutását.		Szám szerint hányadik is? Megelőzi a végsőt.
KÉKH	Melletted, esküszöm, ámen, elhaladnak majd azok is, akik ma még csak csecsszopók, de a téjjel magukba szíjják az érvényesülésnek a mikéntjét is, nem csak a vágját...		<i>Bájtalan bordély, afféle duttyán. Vászoningben, mezitláb két ribanc lassú forgalmat bonyolít. A harmadik, puffadt némben, Lina – Zongorné – megszólítatlan üldögél</i>
JÓZSI	Ó az engem csöppet sem izgat. Sőt. Minél vacakabb ember előz meg, a világról alkotott képem az épp igazolja.	LINA	Egy csókocskát a Linának. – Hiába várod a Böskét. Lefoglalta magának teljes éjszakára egy izmos lókupec. Józsi: ma semmi se lesz.
KÉKH	A társadalomnak állapotát kritizálni, tudom! A Városháza irattárába is az hajt...	JÓZSI	És ha csak annyi, hogy kis időt megint ledarál a semmit is darálni tudó nagy Valami?
JÓZSI	Szándékozom a város krónikáját, nem szépirodalmi stílusban, de megírni... tudományos, tárgyilagos módon akarnám... de ti zárjátok előlem...	LINA	Kilényi csapatában, mint második drámai szende, folyvást vártam a jó szerepet. Csakhogy a nálam szendébbek s ügyesebbek mindet elmárták előlem. A többi várakozás férfitra, pénzre, családra, végül egy szóra az utcán, mind-mind kimerült. És mégis, csak tudnám mire egyre várakozok. Mondjad.
KÉKH	A nagy tárgyilagos! Aki még a méhekre is begorombulsz! Szomszédok tanúsítják: „kuss” – förmed a kasra. Kussoltatja a kast! Mondják, be akartad rúgni múltkor az ajtót...	JÓZSI	Micsodát?
JÓZSI	Ha nem tudok az irattárba kutatni, megfeneklik a munkám!	LINA	Az életedet, te Lina.
PÓKH	A megfeneklett munkák a világban a jobb rész.	LINA	Hányszor hallottad már...
JÓZSI	Nem vagyok hajlandó már életemben jobblétre szenderülni... A hétalvó nyavalyátok elkapni nem kívánom... én csak védekezem!	JÓZSI	S másként valahányszor.
MÁKH	Nem képes fölfogni a huncut, hogy már fölöttes helyen is szemet szúr a viselkedése. A vádak bonyolult kezelése, különöségei, minden!	LINA	Lassan én se tudom, melyik volt valódi. Én tudtam, látod, mégis félbehagytam.
PÓKH	A pennád lelankadt, hagyd békén porosodni! Kornyadozó ügyézi ambícióidat éleszd! A rendtelenségek történetébe merülve rendtelenségéggé ne válj magad is!	JÓZSI	Szépeket írni, fordítani, vezetni a színen a játékot – mindehhez értesz –, oldj kereket. Öljem meg apámat? Tegnap látom: áll a fogasnál, s télikabátom nyusztprémjét arcával simogatja. Nem ő simogatta a prémet. Véle simogattatta magát. Annyira büszkéek pályafutásomra anyával. Mindig ha jössz, a csizmadát lehúzza cuppogsz felénk...
JÓZSI	Még mekkorára húzzam össze magam?	JÓZSI	Igen, a sár miatt.
KÉKH	No ez az! Mindig csak a művész problémázzgat a méretein. Neked itten nem kezdeményezni, folyton zavarogni – a rendet szolgálni a dolgod, de keményen.	LINA	Pöffeteg és marasztaló. Csizmáson azon nem gázolhatok át. Anyám nekiesne, pucolná. Még nem ösmertem embert, ilyen örülten aki fölláldozná magát két nyáladzó öregért, csak mert azok csinálták...
PÓKH	Söpredékes idő jár, a kloáka kiárad.	JÓZSI	Ők nem nyáladzanak.
KÉKH	Beföllegzett a te dráma alapú eszed járásának, mert megvadult a világ...	LINA	Fognak majd bizonyára. De addigra ebbe a nagy hazudságba a te egy szép szíved belehorpad. <i>(Belérug valamibe)</i>
JÓZSI	Nem vitázom tovább. A disputát utálok legjobban a földön, mert soha egy se dől el. És meggyőzött felet még mutatóba se láttam. A drámai észjárásnak – asszongyátok – agyó? Vádindítványaimat fössem egyszín feketébbre? Ne vizlassak mentséget, indokot? Ha megtenném, békén lehetnék tőletek?	JÓZSI	Ne bomolj, ide én megnyugodni jövök. A kedvünkre való élest korlátozza a törvény. Nem a könyvbe írott, ez a nagybötűs, itt benn. Isten báránya te.
MÁKH	Nem szabtunk föltételt. Érdekedbe' beszéltünk.	LINA	Csak úgy dől be az éj.
JÓZSI	Ennyi jóindulatot már leváltás követend. Nem szeretném. Ezért most búcsút intek. Innen és ne az állásomból bocsássatok el. Hadd ne muszájjon tovább nézmem a képeteket. <i>(Eltántorog)</i>	LINA	Legyen hátsalovad, akár a valódi uraknak... Rágják-e még otthon a lelked?
PÓKH	Ez lón a beharangozott nagy szeretetből. Mizantrópikus ízek, hálátlan kutyaság s naplónkban, nem azért, de tudjátok-e: egy-egy képzavar és pleonazmus...	JÓZSI	Már alkuszom egyre...
MÁKH	Felejteni kezdett vagy nem is tudott sohasem?	LINA	Ottan a hold, s lehetnek... igen, valahol ... halandó részüket feledő, boldogabb emberek is. Nem utálod?
KÉKH	Téntáról jut eszembe: nem megyünk a Klotildhoz?	JÓZSI	Az emberek? Nem.
MÁKH	Most oda ő megy... és nem kívánom látni ma már iszapos tekintetét, amellyel, úgy érzem, egyre lebarmol, s attól tartok: a kópé arany pofájába köpök.	LINA	A lovat.
PERGŐ	És mostan: Klotildnak a már emlegetett városszéli tanyája. Periferikus jelenés.	JÓZSI	Messziről még kedvelem is. Hanem mikor ott van, számon át lopkodom én a csipet levegőket. Eretnekség, s halkan merem csupán – a városból ki ne hajtsanak érte –: a ló bűzhödt, rosszindulatú dög, bár isteni forma, s öklendezve feszíteni rajta, úgy látszik, a sorsom. Ilyen összevissza vannak, hiába, a dolgok. Egy csókocskát a Linának.
		LINA	Nem ösmerősöm az úr?
		JÓZSI	Kisfalvi, a nagy lobbanású poéta mit keres itt?
		LINA	A lobbanása ha nagy, nagyobb puszikát a Linának.

KISFALVI	Úgy tudom, itten meglelem a veres hajú Böskét. Óerte bizony, utánna a világnak végére el...		
LINA	Épp ő is rája vár, de egész éjszakás vendége lévén... mondja, nem ismert? Kilényinél voltam tizenötben... Arankát játsztam az ön színművében tucatszor.	JÓZSI BÖSKE	Az én bajnokom itt van? Eljött, rám talált. Fiúk, fiúkaim: a művészet nem az élet... Ha nem, hát mi az élet? Semmi egyéb, csak szerelem. <i>(Kiszól)</i> Édesz micsodám, most három napra zárva leendek. Kárpótolom majd...
KISFALVI	Láttam is. Kitűnő volt. Győrbe, igaz?	GEREBEN	Gyurka.
LINA	Bonyhádön inkább.	BÖSKE	Gyurka bogárkám.
KISFALVI	Hát persze hogy ott. Tizenötben. Aranyélet volt arrafelé az idő tájt... minő aranyélet! Bonyhád, a patakpart... Fűzek alatt, mi? <i>Aurea prima...</i>	JÓZSI BÖSKE	Én voltam itt elébb! Csakhogy nem „elébb”, jókor kell jönni, Jóskám – hadd törölöm meg a száját. <i>(Józi vérező szája sarkát itatja keszkenővel, majd Kisfalvival el)</i> Jól van no, jól van ez is.
LINA <i>(a távozó Vas delectánszhoz)</i>	Egy csókocskát a Linának.	JÓZSI	
VAS	Vacsorálni megyek. <i>(Elmegy)</i>	LINA	Egy csókocskát a Linának.
KISFALVI	Pompás Aranka volt... Tölthetek egy pohárral?	GEREBEN	Mit képzelsz, daganat, hogy loptam az ajkam? <i>(Távozik)</i>
LINA	Csak pirinyót, aranyos... nekem árt. Különös vegyikonyha vagyok. Vizzé válik bennem a bor. – De szólok a Böskének, tudtára adom, hogy... <i>(Kimegy)</i>	KISFALVI <i>(fejét visszadugja)</i>	Te Józsi, figyelj csak, zavarba kerültem. Nem tudom, hol, de elhagytam a bukszám...
JÓZSI	A Parnasszus magasából ilyen mélyre leszállt ön?	JÓZSI <i>(némi pénzt ad neki)</i>	...de azért a szart, a végén, megétegetik veled is. Akár a nem tömjénezett, gyalog – szellemiséggel.
KISFALVI	Ha utálsz is, tegezve utálj, mord plebejus.		
JÓZSI	Tisztázzuk: Bözsit én várom, nem hogy elem vágysz.	KISFALVI	Az mindenkinek itt az utolsó vacsorája. Ha ez vigasztal, ebben egyetértünk. – Csakhogy én rajtuk kifogok: nem élek odáig. <i>(Eltűnik)</i>
KISFALVI	Lásd, Józsi, én tereád sokáig haragudtam, amiért egykori szindarabomról oly rútakat írtál...		
JÓZSI	Az sem tángálta elsöprő sikered! Majd leszakadt az ünneplő lábdobogástól a karzat...		
KISFALVI	<i>Mongolvilág honunkban</i> – imádták, s az is elmúlt.		
JÓZSI	Ahogy hízott a taps, hajlongtál a függöny előtt, barnáspiros képed megsápadt, de azért elővillant csibészmosolyod, az a mindig mindenkin kifogó...		
KISFALVI	Megjelent kritikád mögött a még lesújtóbb véleményét fölfogtam, no meg azt, hogy fájdalmak sugallják...	JÓZSI	
JÓZSI	Fölugrás, ováció, a forró eszelősség minden jele fáj, nem tagadom. Egy ipse hatalmasan hátba csapott: „Tapsoljon maga is, vagy a földszintre levágom!” „Dögletesebb nesze semmit még sose láttam...” – akartam volna felelni, helyette két tenyerem, szándékom és ítéletemnek ellenére, összeverődött. Miért? Máig sem értem.	PERGŐ	A végső jelenéssor. – A magyar igazság is a három. Szívgörcsben is ennyi halálos, aszongyák. No tehát: szerény koncepcióm e párhuzamot felhasználni – méghozzá drámailag. A városi házi környezetben, íme: Hozzad ütött a szerencse! Végre egy olyan ügy, melyben az általad képviselendő vád, akár a gyerek Katiban, úgy megáll. Ráadásul olyan ügy, amelynek visszhangja leend. A kötél e várományosa pisztolyosan támadta meg a delizsánszot, amelyben kik utaztak? A Veterán Zsandárok Testületének tagjai nyolcan. Nyilván mellényúlt a szegény... Mi maradt elítélni való belőle...
KISFALVI	Késő, Józsi babám. Lettél volna keményebb, vagy lettél volna puhább, mikor még lehetett valamilyen.	KÉKH	Ön ittas, alügyész úr.
JÓZSI	A párbeszédnek minden mondata pléhkongású volt, minden jellemei papírmásé... érvei iskolásak, megoldásai átlátszóak...	JÓZSI KÉKH JÓZSI KÉKH	Főbíró úr, te talán nem? Tudod mit? Tegeződjünk. Hiszen eddig is tegeződtünk...
KISFALVI	Nincs rajta mit csupálni. Ma már magam se tartom nagyra a színvonalát...	JÓZSI	De az ügy jó, ha időről időre összébb tegeződik az ember. Használ a közérzetnek, használ a morálnak, a köznapi dolgokon átívelő szeretetnek. Összébb tegeződni! Nézzétek a Luigit... a tájköltők zsarátnoka, pislogni alig tud, a huncut. Országos visszhang... így készülj. A pasas – úgy tűnik – volt kollégád, sokat hazudik: nem akart egyebet, csupán hogy fölszedjék az útról, éhen pusztul különben... Ne igen bonyolódjunk bele, testvér...
JÓZSI	Annak a színvonalnak a béka segge is égi dudor.	MÁKH	Ne bizony. Már gyülekeznek a hajtók...
KISFALVI	Mértéket azért tarts! Sose tartsz! Ez a gyöngéd.	PÓKH	Fagy ropog ott künn... Hadd ropogna a puska tehát!
JÓZSI	Mintha ismernél, úgy ne tégy legalább. Bár küldtem én példányt az Aurórának s egyéb írásokat is...	KÉKH	Tiszta sor ez: fegyveres útonállás. Akasztófa. Országos közfigyelem!
KISFALVI	Egy disztichonban írt versezeted leközltem. Mértéktartást ígért, s azt benned ösztönözni akartam.	JÓZSI	Megvádolom. Hétvégén tárgyalás. Ha minden összejön, hétfőn rögtön ítélet. Jól kezdődne a hét... Ugye, lágy alügyésznek lenni, az nem becsület...
JÓZSI	Én irodalmi istenem, hála, hála neked, egyetlenegyszer hogy letekinttéll reám.	KÉKH	No végre, komám. Tisztázd, ami kell. Aztán szarvasra megyünk.
KISFALVI	Sajna egyébkor semmi látnivaló nem akadt.		
JÓZSI	Ó te oskolamesteres isten! Túldekorált, hazugul, szemforgató módon ajnározott...		
KISFALVI	Egy lópatkót elhajítok... Te Józsi, elég lesz.		
JÓZSI	Soraiddba sűrítis ennyi erőt, verssoraiddba!		
KISFALVI	Sejtem, mit akarsz, babám – megkaphatod. <i>(Kissé megtaszítja, de Józsi ettől is nagyot borul)</i>		
LINA	Bözsikém, a két kani összekapott... bár nem tefölötted, inkább művészi téren, azon csudára lehet...		
BÖSKE <i>(Rézi, borzas-vörösen)</i>			

Az urak visszahúzódnak, a foglyot Józsi elé bocsájtyák

SÓTI FERENC *(lerongyolt komédiás, Pergő maga alakítja)*
Alügyész úr, úgy is, mint volt kollegám –
úgy tartják, igen jóindulatú vagy, de ne légy!
„Elég, végezzünk, mindenképp elég!” – ahogyan
Szent Bonifác kiáltja, nemde, a *Szent Bonifácban*.
Sóti Ferenc vagy csak az árnya?

JÓZSI
SÓTI
Ez bizony ő.
Még árnyéka gyanánt sem tud lenni egyéb.
JÓZSI
Látszatra elébb híve, utóbb földadója Martinovicsnak!
Hazánk első magyar színi társulatát
szétbomlasztó császári és királyi besúgó.
Tenéked tíz halál sem volna ölég...

SÓTI
JÓZSI
Hol az egy?
Mit játszódol? Tudom: istenáldotta tehetség voltál a
színpadon, láttalak is, bizony úgy volt.
Becstelen ember, alja söpredék, te!
SÓTI
JÓZSI
Ügyészibben, esedeznék... ez korcsmai tónus.
Színpadi pisztolyodba te éles töltetet
mesterkedtél, hogy a fénylő Kelemt kivégezd,
és a direktori székben helyébe te ülj.
SÓTI
Megszimatolt valamit, és sajnos elhajolt –
de ottan az inkriminált pisztoly jelen ügyben.
A véres támadás kelléke – no mit szólsz?
JÓZSI
Hogyan ötlik olyan kénbűzű terv egy aktor eszébe,
a német színháznak kebelébe olvasztani azt
az ifjú, magyar, elsőket lélegező társulatot?
SÓTI
Fejlődni kívántam a fejlett német aktorok által,
és minden hó elején biztos fizetést.
JÓZSI
S midőn nem sikerült e tervet végbevenned,
akkor, mint Martinovicssal egy húron pendülő
rebelliseket – földadtad a teljes társulatot.
SÓTI
Az az ánszámbély olyan gyűlöletes volt,
bármivel ártani, csontig fájni nekik,
az üdvösségnél többet ért volna nekem.
Megúszták egyébként. Az volt ügyökben a nézet:
paprikajancsik a börtönkoszton ne hízzanak el.
Miféle ember vagy te?
JÓZSI
SÓTI
Emberféle, akár más.
Így sekszpiriesen. Ostoba kérdés.
Kezdel butulni, kolléga?
JÓZSI
Hogyha okosság
szétrohasztani mindent, ami útunkba kerül.
SÓTI
A rend rohad, édes. Nem kell rohasztani.
A reformkor nevű gyurma kiolvad a tűzben, amely
a forradalom nevet viseli, s a te ósdi morárod
salakként porzik el, s legfőlebb ha köhögtet.
JÓZSI
Magad vagy a négyszögű kör, a fából vaskarika.
Imé: a forradalomellenes forradalmár.
SÓTI
Tisztelt volt kollégám...

JÓZSI
Túl sűrűn „kollegázol”.
SÓTI
Én nem vagyok sem provokátor, sem besúgó.
Ha megbocsájtanád egy bizalmaskodó
kérdésemet... Roppantul érdekelne,
miként lehet olyat, akinek, hát papíron
lángoló szavú szószólója az ember
– no nem magamra célok, én sötét
kreatúra vagyok, alantas jellemű fráter –,
habár gymrom az éhségtől, tán el se hiszed,
akár a szenteké, sőt, erősebben csikar
– lévén nedveim gonoszabbak –, no, szóval
akinek „kéményéről elpusztulnak a gólyák”,
hogyan bírod azt deresre, bitóra huzatni
és ennek fejében csücsülni a társadalom
létrájának egyik magas fokán?
Tolladra méltó drámai helyzet, igaz?
De már te nem írsz, legfőlebb ha alá.

KÉKH *(visszatér)* No nem volt még elég?
JÓZSI De mennyire, persze, vigyék.
SÓTI *(miközben elvezetik)*
Hogy nem maradtál köztünk, ne sirassad!
Az én sorsom lehetne akár a tiéd is.
Korgásba fül a magyar szó... Ha engem a nélkülözéstől
csupán a kötél szabadít meg, hoci, itt a nyakam!
De előbb, nemde, kijár egy jó, kiadós vacsora? *(Kér)*
Végezzük teketória nélkül – hol az írnök?
KÉKH Írásbeliségnek, ugye, lenni muszáj...
JÓZSI Félek, nem sikerül megfelelnem a várakozásnak.
Mi az ok?
Ez a pisztoly. Rég kibebezték.
Színházi kellék. Ezzel nem lehet ölni.
Emiatt senki fejére nem kérhetek halált.
KÉKH Rosszul vagy, részeg vagy... miket locsogsz?
JÓZSI Széles körű, intenzív várakozások
ellenére se megy. A törvény szelleme,
de még a börtüje szerint sem.
MÁKH És pont egy ilyen figurát
nevez ki főügyésszé e máj postával a Központ.
KÉKH Biztatni akarják... csak biztatólag tehetik!
MÁKH Gratulálunk, és most már nősülj meg, te bűdös.
PÓKH Ez alkalom emlékeztetére fogadjad
egy múlt századbéli nagy ügyésznek
a fejről feje vándoroló vadász kalapját.
Vadsertést, rókát, zsványt ő számolatlanul
küldött a túlvilágra, és így lőn halhatatlan.
JÓZSI Állapotom épp most a leghalandóbb.
Vizet, itten a kendőm, nem megadásé... csak borogatni!
MÁKH Hús borba mártva is megteszi, végy jó, bő levegőket...
JÓZSI De épp azt nem kapok...
MÁKH Írjad alá biankó!
MÁKH Bizsereg a puskámban a golyóbis.

Józsi elgyűri, dobja a papírt, vadász kalappal a fején halódik

KÉKH Hogy mi a nyüves istennek került ez ide?
Nem szűkebb pátriánkat értem, a földgolyót!
JÓZSI Játék mestere, kérlek: csapdába kerültem,
használd jogkörödet, szerezz nekem szabadítást.
PERGŐ Legyen hát! A „deus ex machinának”
pergő cölesztini változatát produkálom.
Nálam nagyobbak is folyomodtak ilyenhez.
GALAMB *(mint bugylibicskás, népi angyalfigura jelenik, s Pergővel együtt)*
Définitíven összekészált sorsuk közepéből
én szabadítom (ő szabadítja) a reménytelenül
körülrzárt embereket – úgy, hogy e késsel
összegöröcsölt szívükbe finoman belemetszek.
(Szinte tánc, ahogyan Józsihoz közelít)
PERGŐ E kegyes asszonyi lény, nyilván kitalálták,
maga a Szívhalál. Hát nem pazar ötlet?
Még dolgoz volna itt, csak nem adod fel?
ZEBEGÉNYI Ha akarnál valamit... bármit, csak akarnál...
MIKLÓSSY De éppen hogy már semmit... s azt se nagyon.
JÓZSI Akarhatnál betűforma hurkokat írni...
ERCSEY Nézni a holdat...
ZONGORNÉ Iszogatni a bort...
BÓRKEY Jobb lábadat rakni a másik elé, legalább.
RÉZI Semmit se márn. Szememnek a héját tartani sem.
JÓZSI A sors kibánt vele csúful... Hősünk mégse lázad!
PERGŐ Csöndesen megadja magát. – Szívhalál! Tedd a dolgod.

Galamb bicskája Józsi szívéhez ér, ők ketten ábrázolattá merevednek

Nos? Látja-e, Herr Kommissar? – Kaiser Franz Josef maga is
biccentene tán e békés megoldásnak a láttán...
kevéske prémiumot sem sajnálnand mitőlünk.

– Ja, hogy végül vissza a sírba? Legyen. Ha muszáj.
Meg kell értenetek, a szent szimmetria végett
s érdekünkben is...

VAS DELECTÁNS

Tagadja meg, direktor!
Hősünket ezúttal ne adjuk át a földnek...
azaz a rituális feledésnek.
Elég az engedelemből!

A társulat, szélzúgás gyanánt, a Kossuth-nótát füttyöli

PERGŐ

Csak a sírkert légvonata...
Szó sincs ellenszegülésről, Herr Kommissar!

KOMMISSAR

Igen, tudom, nincsen szélgépjük és a többi. Van ellenben
egy maguk közé vegyült rebellis, akit a díszes kompánia
leplezni próbált...

BŐRKEY

Tévedni méltóztat! Nézze meg őt jól!
A Kaiser tiszteletére császárszakállt hord!
Ő is egy közülünk. Föllép az esti darabban!

KOMMISSAR

Az csak tinektek, ripacsoknak, annyira fontos, az Este.

Vast letartóztatják, megbilincselik

TÖRTELI ÚR

De miért őt? A valódi, elszánt ellenségetek
itt van, én vagyok az, engem fogjatok el!
Én testesítem meg az Ellenszegülést!
Történelmi korok, szabályok, munkahelyek,
államhatalom, felsőbbség... teljes életemben
mindig az aktuális rend vesztét kívántam!
Pusztulna már, rohadna el, hullana darabokra!
És még csak egy vasra verésre sem méltatott soha senki!
Hát nem kész örület az, hogy mifelénk az agyakban
a katyvasz oly reménytelenül mély –
mindent rosszul tudunk mindenkiről?!

KOMMISSAR Nos, temetünk-e végre?

PERGŐ

Pedig mennyire kéne a pénzmag... De ma mégsem.
A színház páratlan hatalmával élve
úgy végezzük, hogy a lámpákat eloltjuk,
és – ahol még volna fírhang – ott leeresztjük.

VÉGE